

Te, huszonegyéves Grünbaum József, ki németes nevedet a magyar Halmos-sal cserélted föl, a magyar zsidóság küzdelmének az az áldozata vagy, aki szárnytörötten, kedvszegetten, véres tiltakozásul a mi közös reménykedésünk ellen odadobtad életedet, talán azért, hogy mementót állíts a tulsó part felé, talán azért, hogy ifju társaidat meggyőzzed a harc meddőségéről. Bocsásd meg nekünk, drága halott, de azt hisszük, egyik célodat sem érted el. A mementó nem fog hatni és itthagytál sorstársaidat, hited és tudományszomjad frigyeseit nem győztél meg arról, hogy munkájuk sivár, akarásuk céltalan. Azokat, akiknek a mementót szántad, nem akarjuk szívüket meglágyítani, mert páncéllal és vérttel zárják el szívüket előlünk, valahányszor feléjük közelednénk. Az elfogultság páncéljával, az előítélet vértjével. Nem, nem akarjuk meghatni, megindítani őket, a te halott testedet sem tesszük oda kiáltó vád, véres érv gyanánt. Le kellett számolnunk azzal, hogy megértésre találjunk. Kegyekért pedig nem koldulunk. Akiket küzdelmük kilátástalanságáról akartál meggyőzni, azok ősapák szenvedésein, hagyományokon, a zsidó lélek sok ezeréves mártíriumán annyira megedződtek és átütösesedtek, hogy a te halálod nem tudja megállítani őket azon az uton, amely a tanulás, a tökéletesedés, a világosság, a bölcsesség felé vezet. Ezek az ifjak, akiket nem környékez meg a pörvesztést semmitőszéki ítélettel megpecsételő öngyilkosság zordon kísértete, a tudást sóvárgó lélek letörhetetlen szívósságával, a kitűzött cél maniákus imádatával mennek, mennek... el a bizonytalanságba, a nélkülözésbe, a megalázásba is, hogy amaz isteni kert gyümölcsét megízleljék s nedvével mámorossá narkotizálják vérüket, ha a rosszul táplált test mostohán látná el a pangó ereket. Teher alatt nő a pálma, teher alatt nő az akarat dacossága, a kitarítás keménysége, a lélek nagysága. Huszonegy esztendővel nem kell megrémülni az élettől, nem szabad megtántorodni az ismert akadályoktól sem, a huszonegy esztendő legyen szilaj harcimen, amely

nekivágtat a drótsövénynek, a farkasveremnek, a poklok kapujának. A huszonegy év csak az élet rajongója és jegyese lehet, de nem az elmúlásé.

Hozzátok kiáltunk e sir széléről, huszonegy esztendősek! Ne csüggedjétek, ne engedjétek szívetekhez a kishitűség, a kétségbeesés árnyait, ne hagyjátok abba a harcot, amit csak az imént kezdtetek el a Tudomány nagyságának és szépségének megvívására. Ne féljétek, hű és jó kezek odavezetnek a tiszta forráshoz, amelyből szomjuzó lelketek merithet. És odavezetnek a másik forráshoz is: emberi emberek szerető, biztató körébe, ahol a tegnapi kalács helyett talán csak fekete kenyeret kaptok, — de micsoda varázshatalom rejlik abban az idegen kovászbán! Ez a kovász keleszti ki szívetekből a heroizmust, az acélosságot, a rendületlen hitet, a bizalmat magatokhoz, fajtátokhoz, jövőtökhöz, ez a kovász élteti bennetek a szent lángot, emlékezésül régi keservekre és nyomoruságra, hogy majd ti is — bárhova vessen a földi véletlen és az égi akarat — megértéssel, buzgón és boldogan vonjátok magatokhoz a kergetett, üldözött jókat, kikben fehér fénnel lobog az akarat, a szilárdság, a tudás, az írás szerelme. Vessetek most egy könnyes pillantást e rögökre és fogadjátok meg, hogy nem a halál, — az élet fegyverével fogjátok megoldani azt a kérdést, melyre szegény bajtársatok, im, néma feleletet ad.

... A sir világít. Hosszu, göröngyös utra szóródik sugara. És mi elindulunk ez uton. Bizton haladunk, mert onnét messziről is ragyog a fény. A tudás fáklyája.

Molnár Jenő.

— Verekedések az egyetemen.

(Törlés.)

— Donner Mór,

(Törlés.)

Künn az egyetemről, benn az Akadémiában.

A Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi osztálya hétfőn délután szokatlan nagy érdeklődés mellett ülést tartott. Az ülésen Fröhlich Izidor egyetemi tanár ismertette Schwarcz Elemér huszonkétéves, negyedéves orvostanhallgatónak új optikai felfedezését. Fröhlich szerint Schwarcz Elemér egy olyan tételt fedezett fel, amely még ismeretlen a tudományos irodalomban. Megállapította, hogy úgy a gyűjtő-, mint a szóró-lencse mozgatója esetén a fénypont hiperbolikus görbe vonalat ír le. Szóró-lencsénél ez a hiperbolikus görbe nem reális, hanem virtuális kép lesz. Ez a tétel érdekes kiegészítést alkotja a lencsék optikai elméletének.

Az ismertetés után Fröhlich professzor kérte az osztályt, hogy Schwarcz Elemér értekezését jelentessék meg a Matematikai és Természettudományi Közlönyben és adják közre kivételképen az Akadémiai Érte-

sítőben is. Az akadémikusok örömmel egyeztek bele az új-felfedezés ismertetésének közlésébe. Az ülés végén hosszasan elbeszélgettek a fiatal tudóssal, akit azután iskolatársai és iemerősei meleg ünneplésben részesítettek. Reméljük, hogy a huszonkétéves Schwarcz Elemér az Akadémiában elért nagy sikere után talán mégis felveszik az egyetemre, bár numerus clausus van és Schwarcz Elemér zsidó.

Dr. Hevesi Simon gyászbeszéde Landau Adolf koporsója felett 1920 okt. 7-én.

Gyászoló testvéreink!

Előttünk sötétlik egy testvérünk koporsója. Életének 49-ik esztendejében, boldog és szerencsés házasságának 25-ik évében érte e gyászos vég. Szomorú homály borong koporsója körül, zokogó hitves siratja élete párját, zsenge leánygyermek sir apja után, ki örökre eltávozott. Fiának szívét marcangolja a fájdalom, hogy ily korán elragadta a sors kegyetlensége őt, aki oltalmazója volt, — a szerető áldott atyát.

Itt áll a szerető hitves... ki tolmácsolja mérhetetlen fájdalmát? Vele együtt zokog a gyászoló közönség. Emlékezem, visszagondolok a hitves szüleire, kik fölötté örködték s vigyáztak rá; azt hittük, hosszú életen át tart ez az örökös s ki hitte volna, hogy így fog e boldogság véget érni?

Megsiratom veletek ezt a jámbor férfiut, kit vallássossága tiszta erényei, áldozatkészsége oly férfiúvá avattak, akinek halála földig lesújt, gyászba borít bennünket...

Elbucsuzunk tőle. Titeket pedig vigasztalni szeretnélek, elárvult asszony, elárvult gyermekek, de honnan vegyük a szót, mely meggyógyítaná a föltépett szívet, behegesztené a sebet, hisz e fájdalmakra nincsen balszam, nincsen vigasz!

És mégis, testvéreim! mit tehetünk egyebet, midőn megszenteljük ezen órát, mikor Landau Adolf közülünk örökre távozik? Imádkozzunk... Örökkévaló Isten! tekints le az elárvult gyermekekre és hitvesre, tekintsd egy család gyötrelmeit és vergődését, fogadd kegyelmedbe a megdicsőült áldott tiszta lelkét, erényeit! Add neki a földi megpróbáltatás után az örök élet glóriáját! Legyen lelke befoglalva az örök-élet fénykörébe. Amen!

Imádkozunk értük is!

A rekviemre való jelentkezések közt kaptuk a következő levelet:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Olvasom az Egyenlőségben, hogy az elésett zsidó katonákért gyászistentiszteletet tartanak, mely alkalomra a hősi halált halt zsidó katonák héber nevei bejelentendők.

Én is bejelentenék két nevet, bár azok viselői nem a világháboruban estek el.

Az egyik: fiamé, Sugár Miklósé. (Sime ben Doved Hakohen), aki a 2. honvédhuszárezred hadnagya volt. Őt, mint a szolnoki ellenforradalom egyik vezérét, 1919 május 3-án lőtték le a vörösök orozva a szolnoki utcán.

A másik: a vőmé, dr. Engel Sándor ügyvédé (Szander ben Jiczok Jiszroél) a 68. közös gyalogezred főhadnagyáé, akit Szamuely 1919 május 5-én kivégeztetett. Ő volt a szolnoki ellenforradalom másik vezére.

Imádkozzanak értük is.

Teljes tisztelettel

Szolnok, 1920. október 4-én

Sugár Adolf.

Miért üldözik a zsidókat?

Írta: Petőfi Sándor.

Pest, március 20, 1848.

Az egyetértés, mely eddig kivétel nélkül uralkodott a fővárosban, bomlani kezd. Német polgárok, bevádolnak benneteket a nemzet és az utókor előtt, hogy azt ti bontottátok fel! E kettő itéljen fölöttetek.

Ők nyilatkoztak először, hogy a nemzetörségbe maguk közé zsidót nem vesznek, és így ők dobtak először sarat március 15-ikének szűz zászlajára!... avagy nem áll-e azon e jelszó és nem kiáltották-e velünk: Szabadság, egyenlőség, testvériség? Igen, ti velünk kiáltottátok ezt, de — most már látjuk — nem igazságszeretetről, hanem félelemből!...

Megszüntetek már félni? Ne szünjétek meg, mert eljött és még nem mult el a jutalmazásnak és büntetésnek ideje!

Várhattok-e igazságot a magatok részére, ha nem vagytok igazságosak mások iránt?

S miért üldözik ti a zsidókat, hogy meritek őket üldözni itt minálunk? Hullott egy csepp véretek e földre, midőn a hazát szerezték, vagy midőn oltalmazták? nem, ti jött-ment emberek vagytok, alig van köztetek olyan, aki be tudná bizonyítani csak azt is, hogy első nagyapja itt halt meg, annál kevésbbé, hogy itt született.

De legszomorubb az, hogy nincs olyan gyalázatos ügy, melynek pártfogói, apostolai ne támadnának. Ezen égbekiáltólag igazságtalan zsidóüldözésnek apostola lett néhány zuqrókátor, kik most szélre prédikálnak a zsidók ellen s aki az igazság mellett szót emel, arra a megvetendő hamis próféták elég szemtelenek azt kiáltani, hogy a zsidók által meg van vesztegetve. A nyomoruk! nem tudják, vagy nem akarják hinni, hogy ő náluk becsületesebb emberek is vannak, kik nem a szennyes önérték rabszolgái, hanem a tiszta igazság és humanizmus barátai.

Petőfi Sándor munkái, Budapest, Franklin-Társulat, 1906, IV. kötet, 271. oldal. (Naplójegyzetek és hírlapi cikkek.)

— Vita és Kemény. Két újabb nevet kell emlékeztetnie a magyar zsidóságnak, Vita Emil és Kemény Géza fővárosi tanácsosokét. Ugyanaz a sors érte őket, mint Déri Ferencet, Budapest nem is oly rég volt alpolgármesterét, el kellett hagyniuk munkahelyüket, íróasztalukat, amely mellett egész tudásukat, tehetségüket, minden ötletüket odaadták a főváros naggyá, világvárossá fejlesztésére. Egész férfikorukat ott töltötték a főváros szolgálatában, most távoznak, mennek zsidó voltuk miatt, melyhez hűségesen, férfiasan ragaszkodtak egész életükön át. Vita Emil és Kemény Géza magas tisztségeket hagytak el. Előmenetelük fáradságos volt annak idején, a két kezdő zsidó hivatalnoknak aligha volt olyan protekciója, hogy máról-holnapra tanácsnokok lehetek volna. Nehéz, szívos munkával érték el magas pozíciójukat. Vita Emil a főváros közigazgatási ügyosztályának volt tisztviselője, legvégén vezetője. Pontosabb hivatalnokot nála nem ismertek. Husz évnél hosszabb ideje szolgált a városházán, soha nem történt veie, hogy csak elkésett volna is. A főváros tüzelővel való ellátásának ügyét intézte. Rengeteg nehézségen keresztül a

pestieknek mindig került szén és fa, ha kevés is, de mégis csak jutott, Vita Emil éberrel ügyelt, hogy kunyhóba és palotába egyaránt jusson tüzelő. Amikor távozik hivatalából, küszöbén állunk a télnek. Rettegve gondolkodunk a közelgő hónapokra, vajjon van-e, aki gondoskodik rólunk? De talán olyan rózsás a helyzet, hogy szükség sincs tapasztalt, ezer nehézséget megusztott, mindenki által kiválónak elismert szakember munkájára. Vita megy, a tél jön!

A másik elejtett, munkahelyéről elbocsátott, tétlenségre kárhoztatott fővárosi tanácsnok, Kemény Géza. Ivéről elbocsátott fővárosi tanácsnok, Kemény Géza. Élete derekán, munkabírási teljében roppan meg karrierje. A legszorgalmasabb hivatalnok volt, jobbkeze elődjének, Márkus Jenő tanácsnoknak, aki amikor önként távozott helyéről, mindenki részéről elismerésben részesült. A városgazdasági ügyosztályban, mint főjegyző dolgozott Kemény Márkus Jenő oldalán. A Gellért-fürdő monumentális falai, az Artézi-fürdő kecses épülete, az utóbbi időkben épült számos fővárosi intézmény Kemény Géza dicsőségét is hirdetik. Nagy koncepcióju tervei sorjában valóra váltak, nemcsak aktákat intéző beamter volt, hanem teremteni tudó, alkotásra kész hivatalnok. Amikor Bódy Tivadar került a főváros élére, Kemény Gézát az elnöki ügyosztály vezetésével bízták meg. A főváros hatalmas apparátusát kellett vezetnie, a tisztviselők személyi ügyét intéznie. És elvégezte becsülettel, igazsággal, pártatlansággal, elismerést adózva, lelkesítve a szorgalmat és munkást, buzgalomra serkentve a lassut és gyámoltalant.

Nádor Jenő.

Négerék!

(Törlés.)

Jerichó ostroma.

(Törlés.)

Élet-halálharc az antiszemitizmus ellen.

Berlin, október hó.

Az antiszemitizmus leküzdésére alakult egyesület, amely Németország minden valamirevaló tekintélyét tagjai sorába számolja, szeptember 19-én tartotta közgyűlését a nürnbergi Művészház zsufolásig megtelt nagytermében. A megjelentek között voltak többek között Treu nürnbergi polgármester, a városi kollégiumok tagjai, a demokrata- és a szociáldemokratapárt képviselői, Döber országos törvényszéki elnök, Eisenweiss képviselő és mások. Nagyon sok asszony is részt vett a gyűlésen.

A gyűlést Gothein elnök nyitotta meg. Az egyesület — ugymond megnyitójában — a haza, a kultúra és az erkölcs érdekében folytatja küzdelmét. Ha a németek a kimondhatatlan nyomorúságból ki akarnak kerülni, akkor szükségük van mindenkinek, minden vallásnak együttműködésére.

Treu polgármester Nürnberg városa nevében üdvözlözi a közgyűlést. Szívbeli kötelessége, — ugymond — hogy szót emeljen, mert itt nemcsak egy vallásfelekezet jogaiért és becsületéért kell fellépni, hanem megvédeni a német haza becsületét. Az antiszemitizmus kártékony dudva, amit utolsó száláig ki kell irtani. A német nép a gondolkodók és költők népe, nem tűrheti, hogy a középkorhoz hasonló viszonyok alakuljanak ki. x x x x x x Az antiszemita aljas viselkedését

meg kell bélyegezni és mindenkinek, aki még nem vesztette el a józan gondolkodását, frontot kell ellenük csinálnia. Sok szerencsét kíván az egyesületnek munkájához.

Haeberlein képviselő, kereskedelmi tanácsos, az egyesület nürnbergi csoportjának nevében üdvözli a megjelenteket, különösen Gothein elnököt, aki évek óta előharcosa a haladás gondolatának. Nürnberg polgársága mindenkor abban kereste a dicsőséget a maga számára, hogy szívélyes egyetértésben élt. A polgárság tömegei másként gondolkoznak, mint azok, akik a népet felizgatják. A széthúzás tüzes csóvját vetik most a nép közé, amikor nagyobb szükség volna az egyetértésre, mint bármikor. Össze kell tartanunk, ha előre akarunk jutni. Nincs messze az a nap, amikor Németország a harmónia és egyetértés jelében új szerencséjének elébe megy.

Sparre városi tanácsos a demokratapárt nevében üdvözli a gyűlést. Az antiszemitizmus, — ugymond, — részeire bontja a német népet, amikor pedig mindenkinek egyetértéssel kellene, hogy a nyomorúságból kikecmeregjünk. Az antiszemita mozgalmat le kell győzni és mi le fogjuk küzdeni, ha összetartunk. Az egyesület törekvései a haza és a szabadság érdeke s azért minden igaz demokratának teljes erejével támogatnia kell.

Az üdvözlések után Gothein képviselő tartja meg előadását az antiszemitizmus külső és belső veszedelmei címen. Előadásában emlékeztet 1914 augusztusára, amikor az egész német nép egy táborban egységes lelkesedéssel indult meg a nagy küzdelembe. Az egyetértés azonban nem sokáig maradt meg: az antiszemitizmus csakhamar újra lábra kapott és kikiáltották, hogy Németország körülkerítése a nemzetközi zsidóság műve. Pedig éppen Rothschild báró törekedett arra, amint azt már azóta bebizonyították, hogy a békét megóvjá. Okmányokból tudjuk, hogy Anglia háromszor ajánlott szövetséget Németországnak, amit azonban az akkori kormányok visszautasítottak, amire az angolok kijelentették, hogy a francia-orosz ántáthoz csatlakoznak. Ebből kitűnik, hogy a háború kitöréséért a zsidókat nem lehet felelőssé tenni. Kitér azokra a vádakra is, hogy a zsidók nem vették ki részüket a háborúból és perdöntő adatokkal cáfolja meg az antiszemita vádaskodásokat. A forradalomban való részvétel kérdésével is foglalkozik és rámutat, hogy az itt mutakozó jelenségek semmiképpen sem általánosíthatók. Épügy nem igaz, hogy a zsidóknak döntő befolyásuk volna a kormányra. Az első birodalmi minisztérium tizennégy tagja között csak két zsidó volt, ma egy sincs. Nevetséges az az állítás, hogy a keresztény népességnek a csekély arányszámu zsidóságtól tartania kellene. Mint jó keresztény az ilyen sértő feltételezés ellen a leghatározottabban tiltakozik. Az antiszemitizmus azért belső veszedelem, mert a németiség szükséges egységét megakadályozza. A szónok éles szavakkal bélyegzi meg az ugynevezett faj-antiszemitizmust és viharos tetszés és helyeslés közben kijelenti: német az, aki németül érez, aki a németiségért dolgozik. Emlékeztet a zsidóknak a német közélet terén való működésére, különösen a tudományban elért sikereire. A diákság körében tapasztalható antiszemita esetek a legnagyobb botrányok, az olyan eljárás, amilyent Einstein ellen tanusítottak, — ami csak azért történik, mert Einstein büszke zsidó voltára — a németeket aljasítja le a külföld előtt. Az antiszemitizmus erkölcsi veszedelem is. Az a világnézet, hogy a másik ember alacsonyabb rendű és ezért vele szemben erkölcstelen cselekedet is megengedhető és pogromok is rendezhetők, semmiféle erkölcs nevében sem helyeselhető. Na-

gyon sajnálatos, hogy tanítóink egy része az ifjúság szívébe az antiszemita erkölcstelenség mérgét csepegteti. Az ilyen emberek méltatlanok állásukra. A különböző tartományok kultuszminisztereinek ezen a téren közbe kellene lépnie. Ilyen nevelésnek következményeit látjuk az ifjúság antiszemita botrányaiban. Eppen ezért tanítsák az iskolákban, hogy a törvények és az alkotmány mégis csak több valamivel, mint egy papirrongy. Megemlékezik a Reichswehrben mutakozó szellemről is, amely semmiben sem különbözik a császárság korában tapasztalt szellemtől.

— Hogy hat ez az antiszemita mozgalom a külföldre? Németország, úgy látszik, sose érti meg, hogy erkölcsi diadalokra is szükség van. Ilyen üzelmek mellett a németeket a kultura ellenségeinek fogják tartani, s nem kívánnak vele együtt haladni; következménye az lesz, hogy nem tudunk nyomorúságunkból kikerülni. Beszél a keleti zsidók kérdéséről. Ezeknek beözönlését senki sem akarja, de bizonyos kötelezettségeink vannak velük szemben, amelyek a háboru idejéből maradtak reánk. A hadvezetőség igenis igénybe vette szolgálataikat, sőt különböző munkák elvégzésére kényszereszközökkel Németországba hozta őket. Ha most hazakergetik őket, úgy a pogromba kerülnek. Nem akarjuk őket megtartani Németországban, hanem elősegítjük, hogy más országokba juthassanak.

— Az antiszemitizmus leküzdése a keresztény lakosság erkölcsi feladata. A katolicizmus tulnyomó többsége elítéli az antiszemitizmust, nagyon sok evangélikus lelkész pedig nem tartja megengedhetőnek, hogy egy olyan vallásnak, amelynek sok közös vonása van a kereszténységgel, tagjait üldözzék. A keresztényeknek ezt üzeni: Csatlakozzatok hozzánk, de ne csak tagjai legyetek egyesületünknek, hanem dolgozók velünk. Csak erkölcsi öntudattal telített mozgalom segíthet Németország újraépüléséhez. Csak fokozott erkölcsiség emelhet a magasba. Zsidó polgártársainak azt üzeni, kövessenek el mindent, hogy jogos ellenségeskedéseket megelőzzenek. Ezekben a szomorú időkben — fejezi be beszédét — valamennyiünknek harcolni kell mindaz ellen, ami alkalmatlan a német nép felbontására. Minden németnek, aki szereti hazáját, odakiáltom: működjenek közre ebben a német nép erkölcséért megindított mozgalomban.

Viharos helyeslés kísérté az előadást, amelyért Haeberlein képviselő mondott köszönetet, amit valójában csak úgy róhatnak le, ha buzgón közreműködnek a cél elérésére.

Levél Sándor Pálhoz.

Nagyságos

Sándor Pál urnak
nemzetgyűlési képviselő

Budapest.

Engedje meg Nagyságod, hogy a magyarországi tudományegyetemekre és főiskolákra való felvételt szabályozó új törvény parlamenti tárgyalása alkalmával Nagyságodnak a tanszabadság és jogegyenlőség szellemétől áthatott és a sokat szenvedett magyar zsidó társadalom ártatlanságának bebizonyítása érdekében a nemzetgyűlésen elmondott meggyőző erejű klasszikus beszéde alkalmából a zsidó magyar főiskolai ifjúság őszinte tisztelettel üdvözlje Önben felekezetünk hazafias demokrata meggyőződésű, bátor és önérzetes szószólóját.

Az a súlyos és káros félreértés, amelynek következtében szeretett hazánk zsidó hitű polgárságának oly sok méltánytalanságot kell elviselnie, régóta szükségessé tette, hogy az egész ország színe előtt elhangozzanak azok a bátor és önérzetes szavak, amelyek a cáfolhatatlan bizonyi-

tékok fegyverével tárják fel a való helyzetet. Nagyságod tények és adatok ismertetésével minden tárgyilagos ítéletü szemlélő előtt kétségtelenné tette, hogy a hazai zsidó polgárság épp úgy megtette kötelességét a világháboruban, mint a más hiten lévők, az ezt követő romboló munkától a józan zsidó társadalom épp úgy távol tartotta magát, mint a polgárság többi feddhetetlen része és miként minden időben, úgy ma is épp oly hazafias érzésű, tiszta erkölcsű és értékes része a magyar társadalomnak, mint bármely más felekezet hívei.

Amidőn Nagyságod mindebből kifolyólag a zsidó főiskolai ifjuság tanulmányi érdekeinek védelmében felemelte szavát, hangoztatva a zsidó ifjuság erkölcsi kifogástalan-ságát, hazafias érzését és a tudományos pályák iránti komoly és becsületes készségét, a zsidó főiskolai ifjuság teljes tudatában erkölcsi feddhetetlenségének, bizalommal tekint a jövő elé, hogy hazafias érzésével és komoly munkásságával szeretett hazáknak hasznos tényezőjévé válik és dokumentumot fog szolgáltatni a Nagyságod által elmondottak megerősítésére.

Budapest, 1920 szeptember 26-án

Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége:

Markovics Béla, s. k.
főtitkár.

Dr. Trebitsch Jenő, s. k.
ü. v. elnök.

A zsidó egyetem jogi kara.

Az Egyenlőség néhány héttel ezelőtt fölvetette a zsidó egyetem felállításának szükségességét és azóta az egész ország zsidóságát ez a terv foglalkoztatja. Adományokat küldenek a nagy cél megvalósítására, a számbajöhető tudósokról tesznek jelentést, az elhelyezésről adnak tanácsot. A zsidóság érzi és tudja, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel küzdenie kell az egyetemért, ha akarja, hogy ifjusága tudásban nevedjék föl. A felállítandó zsidó egyetem jogi fakultásának megalakítását előkelő jogászok így képzelik el:

Magánjog: Dr. Beck Salamon, dr. Löw Lóránt.

Közjog és politika: Dr. Vázsonyi Vilmos.

Perjog: Dr. Fodor Ármin, dr. Kovács Marcel kuriai bírák, dr. Schreyer Jakab.

Hiteljog: Dr. Baumgarten Nándor, dr. Siehermann Bernát, dr. König Vilmos.

Büntetőjog: Dr. Berger Miksa, dr. Grünhut Ármin, dr. Lengyel Aurél, dr. Dombóváry Géza.

Jogtörténet: Dr. Gábor Gyula.

Jogbölcsezet: Dr. Pollák Illés.

Közigazgatási jog: Dr. Déri Ferenc, dr. Vita Emil.

Szabadalmi jog: Dr. Kohn Jakab.

Elzáró jog: Dr. Gold Simon.

Hajózási jog: Dr. Barna Károly.

Csupa kitűnő név, elismert tekintély. Diszére volna az ilyen fakultás a zsidóságnak, de a magyarságnak is, amelynek kebelében a sok tehetség kifejlődött.

A magyar zsidó főiskolai hallgatók tanulni akarnak.

A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége vasárnap délelőtt tartotta meg tisztújító közgyűlését Schuller Jenő elnöklete alatt, aki megnyitójában rámutatott a zsidó egyetemi ifjuság szomorú helyzetére. Ezután Markovics Béla főtitkár terjesztette elő jelentését, részletesen beszámolva a szövetség munkájáról.

Meleg szavakkal mondott köszönetet azoknak, akik a diákokat a jogaik megvédésére kiadott memorandum megszerkesztésében segítették és arról megemlékeztek, így Sándor Pál, Pető Sándor és Bródy Ernő képviselők-

nek, továbbá Molnár Jenőnek, Komáromi Sándornak és Turóczi Trosztler Józsefnek, akik írásaikkal a memorandum megjelenését lehetővé tették. Kulturális téren a szövetség a zsidó kórházban orvosi előadások hallgatósághoz segítette tagjait, mérnöki kurzusokat tartott, külföldi nyelvkurzusokat rendezett. Zenekart és énekkart szervezett. Gazdasági ügyekben kétszáz hallgatónak ebéd és vacsora juttatásával segített. Azonkívül négyszázötvennégy tagot segélyben részesített. Allásközzvetítéssel is foglalkoztak és negyven egyetemi hallgatót juttatott a szövetség álláshoz. Lelkes szavakkal mondott köszönetet az Egyenlőségnek, amely a diákság ügyeit a legteljesebb készséggel és szeretettel karolta fel és propagálta.

A közgyűlés zugó tapsa között foglalta el helyét az új tisztikar, amelynek nevében Trebitsch Jenő dr. mondott köszönetet a bizalomért és nagyszabásu mélyenjáró beszédben vázolta a magyar zsidó diákság helyzetét. Beszédében többek között a következőket mondotta:

— A szenvedés, a megpróbáltatás, a nélkülözés nem új a zsidóságnak, amióta szétszóródott az egész világon. A zsidóságnak hite és tudományszeretete azonban mindig életető eleme volt, amely megküzdött, megküzd és meg fog küzdeni minden akadállyal. Az a zsidó, aki egész héten át a legnagyobb nélkülözéseknek van kitéve és a legnagyobb szenvedéseken ment keresztül, ha eljön az ő nyugalmanak napja, előveszi a bibliát, a talmudot, vagy más könyvet, elfelejt minden keserűséget és bánatot és új életkedvet merít belőlük. Elnyomói felismerték ezt s ha végigtekintünk a zsidóság történelmében, láthatjuk, miképpen igyekeztek kiölni a zsidóságból életető elemét. Az ókor, közép- és újkor egy-egy példája szolgáljon bizonyossággal. Országát elveszítve, az iskola lett a zsidóság központja. Az iskolák élén nagy tudósok állottak, akik felavatás útján nyerték a tanítás jogát. Hogy a zsidó ifjuság iskoláztatását megakadályozzák, halálbüntetés terhe mellett megtiltották a tudósok felavatását. De a tudományszeretet erősebb volt az ókor zsidóságában, mint az élni akarás s Juda, Baba fia kiment a hegyek közé, s titokban ott avatta az új mestereket. Juda testét darabokra szabdalták ugyan a rómaiak, de a zsidóság rajongó tudományszeretetének csak növelték.

— Más eszköze volt a középkornak. A tudomány közvetítője a könyv volt: el kell pusztítani a könyveket és a zsidóság felhagy a tanulással. 1242-ben Párisban az összes zsidó könyveket huszonnégy szekerre rakták és máglyán elégették. 1415-ben Tortozában, 1553-ban Rómában lettek a lángok martalékaivá a könyvek. A papir elégett, de a tűzből még erősebben, még tisztábban került ki a könyv szelleme. Az újkor példáját azt hiszem, önök is ismerik. Nem tanulhat mindenki, akit lelki szükségesség tanulásra serkent, hanem függ a tanulás lehetősége attól, hogy véletlenül még hányan vannak ugyanazon fajhoz, vagy felekezethez tartozók abban az országban. Az új kornak a zsidóság tanulni vágyásának megbénítására irányuló eszköze a — numerus clausus.

Az önérettől duzzadó, költői fordulatokban gazdag beszédet óriási tapssal fogadta a közgyűlés, azután sor került az indítványok és interpellációk előterjesztésére, majd Szabolcsi Lajos dr. a Pesti Izraelita Hitközség kulturszociális ügyosztálya nevében meleg szavakkal üdvözölte a megválasztott új elnökséget, amely már a multban is beigazolta, hogy a vezetésre alkalmas. A zsidó ifjuság — ugymond — szenvedéseivel, dicséretre méltó kitartásával a zsidó történelem egyik legfényesebb lapját alkotta meg és mielőbb meg fogja érni igazságos jogai diadalát.

A Gólem.

(Mesék a zsidó középkorból.)

Irta: Szabolcsi Lajos *

... az olmützi császári könyvtárban háromszázhusz évig aludt egy titkos kézirat. Én megtaláltam. Elolvastam és megdöbben-tem. Héber betűk voltak, megbarnult per-gamenten ide-oda dülő ó-betűk. Megismer-tem az írást: Prága! Megismertem a szer-zőt: Mardocháj, a titkos nagy Rabbi veje és leghűbb tanítványa. Lenn, a kézirat alján megláttam a titkos jegyet: ime, az oroszán és a gyűrű. Az ő jegye: Löw rabbié! Bele-néztem a sorokba és elsápadtam: itt vannak megírva a Gólem titkai. Ne nevesetek, kér-lek, várjátok meg, míg elmondom, mi van a kéziratban és majd elmegy kedvetek a mo-solygástól. Ne gunyolódjatok, inkább figyel-jetek és remegni fogtok. Ugy fogtok járni, mint Ezékiel rabbi. Ismeritek-e a történe-tét? Prága rabbija volt, Ezékiel Landau, híres aggastyán, tündöklő mester. Azt mond-ták neki: fenn, az ó-templom padlásán feks-zik a Gólem, élettelenül, de irtózatos hata-lommal, bénán, de ugrásra készen, mozdul-atlanul, ahogy visszavarázsolják agyaggá egy őszi éjszakán. Nem szabad felmenni a padlásra! Kétszáz évig állt ez a tilalom és senki sem mert felmenni az ó-templom padlására, míg csak Ezékiel rabbi el nem szánta magát. Megfürdött, megbőjtölt, meg-imádkozott, felvette a fehér imaköpenyét és átszijazta homlokát és karját a szent szijak-kal, elbucszott a tanítványaitól és elindult. Este volt, tíz órakor, a templomban égett a kék örökmécs és a rabbi tanítványai ott imádkozták Dávid zsoltárait, míg a mester, egyedül, felment a hatszáz lépcsőn az ó-templom padlására. És csak hajnalban jött le újra, halászápadtan tántorgott le a lépcsőn és még le sem ért a földre, máris azt kiáltotta: Megerősitem az „iszurt“! Megerő-sitem az „iszurt“! És megerősödött és életben maradt az iszur, a szent tilalom, hogy a padlásra nem szabad élő embernek a lábát betenni. Nevettek-e még? Mosolyogtok-e még? Vagy elfog már a reszketés és érzi-tek a rémségek hideg lehelletét, ha a prágai ősi zsidó templom sötét padlására gondol-tok, hol a homályban, széttépett imaköny-vek és elporlott taliszrok között valami idom-talan tömeg fekszik és várja, míg újra hív-ják őt Izrael mesteréi...

ELSŐ TÖRTÉNET.

A hold, a zsoldos és a gyűrű.

A prágai zsidóutcában éjfél ütött az óra. Vé-kony, halk csengetyűszóval. A tornyok és a kémé-nyek felett megjelent a hold és zöld sugarakkal hin-tette el az alvó házakat.

Az utcába döngő léptekkel befordult egy zsol-dos katona a császár hadseregéből.

A fején a huszárok kalpagja, az oldalán kard, a hátán muskéta. Nagy csizmaiba dugva két ólmos bot. Az arca ripacsos, a félszeme véres.

A zsoldos megáll egy-egy ház előtt. Belenéz a holdba. Füttyent. Csatadalt énekel. Azután megy tovább.

A templom előtt elméláz. Az ótemplom alszik,

* Ismeretlen zsidó kéziratok nyomán.

magas oszlopai, fehér kövei nyugtalanul álmodnak a remegő holdfényben. A templom mellett föld-szintes ház. A házban világos egy ablak.

Ott lakik a rabbi. Rabbi Löw. Mit csinál vajjon éjfélkor a szobájában?

A zsoldos kiveszi az ólmosbotot és kopog az ablakon.

Az ablak csörren. A zsoldos kiveszi a másik ólmosbotot és azzal is zörget.

Az ablak kialszik.

A zsoldos megrázkódik. Átfutja a hideg. A há-zak sötétek és némák. A tetőkön macskák sivalkod-nak és kigörbitik hátukat a hold felé. A rabbi ab-laka már nem zörög. Megretten: hátrafordul. Mel-lette áll a pap.

Rabbi Löw. Magas, ősz ember. Fekete ruhá-ban, a mellén tenyérszíri sárga folt, a fején főveg.

— Mit akarsz, zsoldos? kérdezi a császár ka-tonáját.

— Te vagy a prágai rabbi, ama híres Löw? feleli durván a zsoldos.

— Én vagyok a prágai rabbi. Mi hajt téged éj-félkor a zsidók utcájába?

— Csak átutazóban vagyok itt a ti városotok-ban. Két csapszék között eljöttem hozzád látoga-tóba. Ma reggel érkezünk Spanyolországból, hol be-vettük Barcelónát, elszakmányoltuk a herceg mind a három leányát. Holnap megyünk Düsseldorf ellen, van ott még három grófkisasszony meg két-ezer hordó a pincében. Hanem itt ma este, a csap-székben, éppen ahogy pihenjük a fáradságokat...

Csöndes, mély, szomorú sóhaj száll át a zsidó utcán. A rabbi mozdulatlanul áll. A zsoldos meg-retten.

— Csak beszélj, zsoldos!

— Egy gyűrűm volt eladó, te rabbi! Weszt-fáliában adta egy haldokló kék huszár a csatában, hogy vigyem haza és adjam el, sok pénzt kapok érte. Valami furcsa fémből való, meglátszik rajta a lehellet is olyan puha; de azért erősebb a vasnál. A kék huszár kém volt; ebbe a puha anyagba véste az üzeneteket és a parancsokat, mikor bujdokolt a táborok között. Ha én tudnék írni, én is irtam volna rá, legalább a babám nevét minden városban, ahol átvonultunk! De nem tudok én írni, rabbi! Mire-való ez nekem? Minek nekem ilyen gyűrű? Pénz kell nekem, Rudolf császár tallérja! Azon mérik Prágában a bort meg az asszonyt, te rabbi!

A rabbi int:

— Beszélj tovább!

— Beszélek, ne biztass te engem. Odaadom a csaposlegénynek a gyűrűt ma éjjel: mit ad érte? Megnézi a gyűrűt, forgatja a kezében, nézi, vizs-gálja, azután visszaadja. Adta csaposlegénye! Mit ad érte? Ő semmit. Menjek vele a rabbihoz. A rabbihoz? Miért a rabbihoz? Mert ez a gyűrű zsidó gyűrű, Palesztinából való, a damaszkusi érc-bányából. A rabbi majd megveszi. Megveszi ma éjjel? Meg, még ma éjszaka, csak menjek el hozzá. Nézem a csaposlegényt: vörös a szakáll. Zsidó lesz az istenadta! Összejátszotok ti zsidók! No de mind-egy, én jó fiu vagyok, te rabbi, te rabbi, csak annyit mondok...

A zsoldos nekitámaszkodik a templomfalnak. Felnéz a holdba. Rekedt és hörgő a hangja:

— Annyit mondok, vedd meg a gyűrűmet, ha már ideküldtek! Adj érte kétszáz aranyat! Mert különben leütlek!

A rabbi átveszi a gyűrűt. Megfogja, megnézi. Zöld és arany a színe. Vastag karika. Forgatja. Vizsgálja. Azután odatartja a hold felé. Olvas rajta valamit?

A zsoldos odatámaszkodik a templom falához. Nevet. Kacag. A hold egyre erősebben süt, ezüst folyókban hull le a fény. Az óra felet üt.

A rabbi hátrafordul.

— Zsoldos! — kiált haragosan. — Zsoldos! Hol az árnyékok?

A zsoldos elugrik a faltól. Hol az árnyéka?

Sűrű, forog, ugrál, mozog, táncol, hajlik. Bilegeti a fővegét, csóválja a muskétáját. Huzza a kardját. Lóbálja a kezét. Hiába. Az árnyéka eltűnt!

Ledől a földre, mintha pénze gurult volna el; szaglász a falnál, mintha vizet nyalna a kőből. Topog, mintha ki akarná taposni a földből. Hiába! Az árnyéka eltűnt. Egyedül van! Egyedül! Rá hiába süt a nap, rá hiába néz a hold! Eltűnt az árnyéka! Elment! Előre ment a pokolba! És ő még ebben a hónapban elmegy utána!

Jaj, a rabbi megint kiált:

— Zsoldos! Hol hagytad az árnyékokat?

Hol hagyta! Hol is hagyhatta? Wesszfáliában, a csataterén? Nem, hisz még azután is megvolt, Regensburgban meg is csodálta, milyen szép árnyékokot vet a dárdája. A várban hagyta? A külvárosban?

A rabbi kiált:

— Hol voltál ma este?

— A kaszárnnyában! Ott nem hagytam! Ott még megvolt!

— És még?

— A csapszékben! Ott sem hagytam!

— És még?

— Sehol...

A rabbi felemeli a gyűrűt a hold felé:

— Hazudsz, te zsoldos! Hazudsz, huszár! Itt olvasom a gyűrűn az üzenetet! Hazudsz! A kaszárnnyából elmentetek egy pattantyussal a temetőbe, a keresztény temetőbe...

— Elmentünk igaz...

— A halottasházból elloptatok egy halottat...

— El, igaz...

— Halott keresztény, gyermeket a ravatalról! És idehoztátok ebbe az utcába! Bedobtátok egy pincébe! Hogy holnap megtalálják a zsidóknál!

— Hogy megtalálják, igaz...

— Miért tettétek, te huszár?

— Megfizettek, megfizettek... el is ittuk, amit fizettek...

— Kellene az árnyékok, zsoldos?

— Mit kezdjek árnyék nélkül? Nem érek nélküle semmit. Meghalok egy hónap alatt, ha nem kapom vissza!

— Tudod-e, ki vette el az árnyékokat? Tudod-e, ki tartotta meg? A ravatal, ott künn a temetőben, a ravatal!

— Jaj, a ravatal...

— Elvetted tőle a halottat és ő lehuzta rólad bosszúból az árnyékokat, mint valami köpönyeget! Tudsz-e segíteni magadon?

— Visszaviszem neki a halottat...

— Tudod-e, hová dobtátok?

— A pincébe, itt a jobb sarkon, a hid mellett! Felhuzom a pincéből... Jaj, szaladok, visszaviszem...

— Itt van a gyűrűd, te zsoldos!

— Nem kell nekem zsidó gyűrű! Nem kell nekem zsidó dolog! Semmi sem kell zsidótól! Nem bánom, nem bánom, csak az árnyékomat kapjam vissza! Az árnyékomat! Jaj, az árnyékomat!

Csetlik-botlik, részegen, dülöngve, jajgatva a zsoldos az utcán. Beleütődik a házakba. Jajgat, hogy a kémények mögül a maesák elődugják a fejüket. Lebujik a hid mellett egy sikátorba.

A rabbi végignézi a templomon és felnéz a holdba. A gyűrűt a kezébe zárja. Azután meghajlik, mikor belép az alacsony ajtón.

Az ablaka kivilágosodik.

Az óra egyet üt az alvó gettó fölött.

Kiss József két új verse.

Édes anyám.

Korcsmáros volt édes apám,
Korcsmárosné édes anyám.
Amit mértek, nem volt löre,
Fizetni kellett előre.

Löre nem volt, de jó egri,
Mivel bánatot temetni
Hangos volt a kocsmá mindég,
Sohse hiányzott a vendég.

Édes anyám sirdogálva
Meghúzódott egymagába;
Neki csak bánatot mértek,
Bús élete volt szegénynek.

Rimaszombati temető
Egy sarkában nyugoszik ő,
Nem jár oda ma már senki,
Se siratni, se temetni.

Csak a fia lelke távol
Örök gyászban érte gyászol.
Ha meghalok, majd engemet
Oda mellé temessetek.

Kiss József.

Vadonban.

Köröskörül sötét fekete erdő,
Magasan föltem szőlőfűtő felhő
És isteni csend,
A világ aludni ment.
Búvik, akinek verme van,
Sohse voltam ennyire magam —
Se vad, se emberek.

De holnap, holnap, ha megyek innen,
Mi más lesz minden:
Lesz vad is, de főleg emberek,
Előre rettegek:
Óvjatok istenek!

(Tarcsa, 1920 június 24.)

Kiss József.

A vértanuk éjszakája.

— A Bal-Sém legendáiból. —

Irta: Martin Buber.

Mikor a vérvád fekete átka kiterjesztette szárnyait Pawlic fölé és a hazugság győzelmes bevonulását tartotta a városba, a zsidók a környék minden helységéből menekülni kezdtek a fenyegető pusztulás előtt. Csak egynéhány jámbor, öreg ember nem akart távozni a városból. Így szóltak magukban: „Ez a nép olyan, mint egy hosszú, töltéssel körülfogott zsilip. Azért akar bennünket ütni, hogy élvezhesse a saját erejét. De mily sokáig voltunk mi is bezárt zsiliphez hasonlóak és nem tudtuk az Urat a lelkünk szerint imádni! Születésünktől kezdve nem volt más az életünk, mint egy feldult és megszentelt istentisztelet. A világ itt szűk és nyomasztó, és nekünk nincs helyünk arra, hogy örvendjünk az Urban, és a levegő, melyet beszívunk, nem az övé. Egykor kenyeret termett a földünk, s a kezünk ereje, mely földünkön munkált, Istent szolgált. De most idegenek földjéből ered a kenyerünk, idegenekéből, kik nekünk ellenségeink. Egykor a cédrus volt kertjeink öröme, és szívünk boldog dobogása élt a kertünkben és szolgált az Istent. De most úgy jön a gyümölcse hozzánk, mint vendég egy nagyon távoli országból, melyet nem érhetünk el és nem láthatunk meg soha. Ebben a távoli országban maradtak az imánk gyökerei. Mikor a szavakat kiejtjük, azoknak nincs többé gyökerük, hogyan nőhetnek hát fel az Istenhez? Nekünk nem adatott meg, hogy életünkkel szolgáljuk az Urat. Hadd szolgáljuk hát őt a halálunkkal s állhatatosságunkkal szenteljük meg nevét”.

Így szólottak s nyugodtan türték, hogy őrizet alá vegyék őket, és örömmel várták halálukat.

De volt valaki, aki nem maradt velük: a koracowi rabbi. Ez a pap fiatal korában egy könyvet kezdett írni, melyben arról volt szó, hogy miképpen lehet az embernek Istent szolgálni az életével. Szigorú és kemény életet élt és minden erejét, minden vágyát és minden gondolatát a könyvbe fektette. Ha valamit álmodott és akart, álmát és akaratát a kezébe vette, mint egy darab követ és a többire helyezte, hogy épülete végül Istenhez érjen. Így kapcsolódott lassanként a könyv egyik része a másikhoz. Ezek a részek úgy voltak rendezve, hogy egy állandó emelkedés vezetett a szolgálat alsóbb fokaitól a magasabbakig. És valahányszor hozzáfogott, hogy egy új fokról beszéljen, felhevítette lelkének minden tüzet és napokon át erőt gyűjtött, míg végül kamrájába vonult, hogy ott dolgozzon. Ott ült azután és írt, és senkinek sem volt szabad őt hívni, evésre, ivásra, vagy alvásra figyelmeztetni, míg az isteni szolgálatnak arról a fokról szóló részt be nem fejezte. A könyvről pedig nem beszélt soha senkinek.

Mikor azonban eljött a vérvád, a rabbi tanácskozott a lelkével; hosszú, órákig tartó párbeszéd folyt le a csendes kis szobáscskában. És a könyv, mely már elérte a legfelső fokig — ezt a részt azonban még nem kezdte meg — ott feküdt az asztalán, de a rabbi nem nézett feléje. Végül felemelkedett, felvette a könyvet és felkészült, hogy Oláhországba meneküljön.

Mikor a rabbi utja közben Miedzyborzba érkezett, a Bal-Sém meghagyta neki, hogy maradjon nála, míg ő majd elbocsátja. A rabbi ott maradt Bal-Sémnél. Ez pedig így szólt hozzá: „Az áldozatok meg fognak menekülni” — és ezt minden alkalommal ismételte. Am szombat előestéjén levelet kapott a rabbi; az állott benne, hogy miképp kint voltak meg őket a halálos kínok

minden fajtájával és miképp haltak meg az Ur nevének megszentelésére, kínok közt, de nagy örömben.

Mikor Bal-Sém elolvasta a levelet, elment délelti imáját imádkozni, és reszketett; s reszketett az is, aki csak ránézett. És egyik így szólt a másikhoz: „Ha majd a szombat fogadásának órája elérkezik, bizonyára visszatér majd nyugalma és öröme. Mert bármi érte őt életében, még sohasem fogadta öröm nélkül a szombatot.” De elkövetkezett az óra és Bal-Sém nagy remegéssel fogadta a szombatot és keze, melyben az ünnepi serleget tartotta, reszketett. És rögtön vissza is vonult a szobába, melyben aludni szokott s lefeküdt a földre, arccal a föld felé, szétárt karokkal és hosszú ideig így maradt mozdulatlanul. És minthogy a háznép, meg a vendégek várakoztak rá, a felesége bejött a szobába és így szólt: „A gyertyák már kialvóban”. Ő pedig így felelt: „Hadd a gyertyákat kialudni és küldd haza a vendégeket”. Az asszony elment, ő pedig ott maradt a földön elterülve.

A rabbi azonban már nem bírta tovább elviselni izgatottságát, mert a szíve egyre hevesebben égett. Odament Bal-Sém szobájához és hallgatózott, de a kis szobában mélységes csend volt. Odalépett az ajtóhoz és egy hasadékon át benézett a szoba homályába. Így állott ott éjfélig.

Ekkor hirtelen óriási fénysugár támadt a szobában. A Bal-Sém felkiáltott: „Áldott legyen, aki itt jön: rabbi Akiba!” És a szent vértanuk mindegyikét nevének üdvözölte, szólván: „Áldott legyen, aki itt jön!” Azután így szólott hozzájuk: „Meghagyom nektek, hogy bosszút vegyetek elleneiteken. A szenátoron, aki kint padra vezetett benneteket. A pribékeken, kiknek keze kész volt a ti gyötretetekre. A népen, mely ujjongott a szenvedéseiteken”. Ekkor tompa, mély kórus hangzott fel a szobában, mely mégis olyan volt, mint egy hang s így szólott: „Kérünk téged, ne hangozzék meg egyszer ajkaidról ez a rettentő ige”. Ő azonban ismételte: „Meghagyom nektek! Parancsolom nektek!” S a szentek válaszoltak: „Örömmel szenvedtük el a halált!”

MI LESZ

**az Egyenlőség Évkönyve
és Naptárában?**

Megjelenik november hó végén.

1. Zsidó **naplár** pontos adatokkal.
2. A magyar **zsidóság közéletének** (hitközségek, kultur-intézmények, jótékonyági egyletek stb.) **cím- és névtára**, a rabbik, elnökök és előjárók nevei feltüntetésével.
3. Fontos **vallási tudnivalók** gyűjteménye.
4. Magyar zsidó **történelmi naplár**.
5. Érdekesnél érdekesebb **illusztrációk**.
6. Nagyszabású **irodalmi rész** (melynek tartalomjegyzékét legközelebb ismertetjük).

Ára 60 kor.

Siessen előfizetni! Megrendelhető csak is az összeg előzetes beküldése ellenében az **EGYENLŐSÉG** hirdetési osztályánál, Budapest, VI., Kertész-utca 16. szám, a honnan a mű expedíratik. Méltóztassék a pontos címre ügyelni!

Am a Bal-Sém mint izzó vörös láng állott a fénykéve közepén és azt kiáltotta:

„Az ütésért és a szurásért, a lassu halálért, a kezeiktől elszenvedett gyalázatért, a lábuk rugásáért, az elnyomásért és megalázásért, a gunyért és a bántalomért, a századok szolgaságáért, a romlásba üzetésért vegyetek bosszút!”

S a kórus hangjában, amint megszólalt, szorongás és izgalom reszketett:

„Kérünk téged, ez a parancs harmadszor ne hangozzék el ajkaidról. Mert tudd meg, hogy te a mai estén a világok szombatját dultad fel. Lásd, rémületes volt a zavar és mi nem tudtuk, mit jelent. Felszálltunk a magasabb körökbe, de itt is zürzavar uralkodott és mi nem tudtuk megfejtetni az okát. S mikor már egy nagyon magas körhöz értünk, egy hang szólott hozzánk: Siessetek le, szarítsátok fel rabbi Izrael Bal-Sém könyeit. El akarjuk hát neked beszélni, hadd tudj meg: minden fájdalom, melyet az ember életében szenved, elenyésző parány azokhoz a fájdalmakhoz képest, melyeket mi, elszenvedtünk Isten nevének megszentelésére, áldva legyen Ő. S a gonosz hajlam hozzánk férközött és el akarta lelkünket tántorítani, de mi mindkét kezünkkel eltasztottuk magunktól. De mégis, sikerült neki egyik ujjahegyével megérinteni egy gondolatunkat és azt a gondolatot megjegyezte. Emiatt úgy határozottatott rólunk, hogy egy pillanatra bejussunk a Gyötrelem völgyébe és egy pillanatig szenvedjük a világ nyomoruságát. És minden fájdalom, melyet szenvedtünk, eltörpült és parányinak tűnt fel e szenvedés mellett. S mikor az Éden kertjébe jutottunk, így szólottunk: Bosszút akarunk állani az évszázadok szolgaságáért, mert belekényszerítettek a romlásba, mely hatalmat adott a gonosz hajlamnak, hogy gondolatunkhoz érjen. A helyért, hol laknunk kellett, a levegőért, melyet szívtunk, az életünk feldult és megszenteltelenített istentiszteletéért, bosszút akarunk állani! — És akkor egy hang így felelt: „Ha bosszút akartok állni, újra testet kell öltönetek, vissza kell térnetek a földre, s még egyszer leélni egy emberéletet. — Mi azonban akkor észreértünk és így szóltunk: Dicsérjük az Urat, áldva legyen Ő és hálálkodunk neki, hogy szenvedhettünk az ő neve dicsőségére és hogy egy pillanatig a Gyötrelem völgyének nagy szenvedését éreztettük. Am ha most kell a földre visszatérnünk, mikor ott helyünk sincsen, hogy örvendjünk az Ur kegyelmének, s ahol olyan levegőt szívtunk, mely nem az Uré, könnyen megeshetik, hogy rosszabbakká leszünk s a rossznak hatalma diadalt ül. Nem akarunk többé visszatérni. — Így szólottunk. És kérünk téged, ne ejtsd ki harmadszor is e fájdalmas ítélet igéjét.”

Ekkor a Bal-Sém hallgatott. S a fénysugár eltűnt a szobából, melyet újból elborított a homály. De a Bal-Sém úgy feküdt a földön, mint egy izzó vörös láng.

A koracowi rabbi nem fejezte be a könyvét. Azt sem tudja senki, mi lett belőle.

A talmudi mágus meséiből.

Erdei kaland.*)

Afrika holdja sugárzik, az ég kitterül, lenn a Pergő
Harmaton átfut a köd, kiderül, csupa csend, itt az Erdő.
Száz ezer ág, kúsza-sűrű bozót, szövevény, csupa Arnyék,
Délvi gőz, denevér-suhogás, ma lidérc tüze
Jár még.

*) Pessachim 111/b.

Atcsap a fulladt avar, mit a pálmák törzse se
Bolygát,
Holt-lihegőn, lila lombokon át, kutatom fenn a Holdat.

Messze a rét, beborít a bozót
Már egybefolyik tenn a fák szövevénye;
Most itt a csend és egyre nő a csend.
Mint rengeteg szobor árnyéka reszket
S mint órjás ajtó zár be és lenyügöz.
Már félek tőle. Ugy borúl felém,
Mint kék koporsó. Egyre-egyre nő,
Szövéjén meg nem áll az éji orsó
Es minden szála égig felmenő
Magasba imbolyog...

De nézd, de nézd!

Valami bűg és
Valami zümmög,
Valami szökdel a
Fák alatt.
Iszonyu nyári
Holdvilág ez,
Bele ne nézz,
Bele ne nézz!

Mi táncol itt,
mi vinnyog ott
és itt kacag
és ott hörög
és itt cibál
és ott harap
s rikácsol fenn az ágakon, —
Egyik fehér, hegyes fogakkal,
három vörösnek farka van,
ennek halálfej áll a törzsén,
azok bagolykarommal és
fekete szőrrel hajkurásznak,
és ötven itt
és száz amott,
a fák tövébe tizezer
és millió a bokrokon,
minden fa árnya hemzseg itt
Es indul minden torz haraszt.
Mind rámríkkolt,
Nyomomból kél,
utamba áll
és rámmere
és errefut,
felém repül a
fákon át
és körbe fog
és visszaránt,
szemembe vág
és megharap —
csak futni, futni, futni már!

Es most hahotázva
Görbe körökbe
A púpos, a csőrös,
A szőrös, a fiorgas
A zöld és a sárga
A sánta, a kancsal
Táncra fogóznak a
Lombokon át és
Végig az erdőn,
Mind a bozótan,

Mind a boszorkány,
Mind a kobold és
Mind a kuvik már
Körbe suhognak. A körbe kör,
Köröttem minden egybefoly,
Már szédülök, már reszketek,
De nincs menekvés. Szól a kórus,
Tombol az erdő, táncra tánc
Bűgva, visítva, huhogva, sü-
[völtve:]

„Tamuz havában, halla hé,
Be jó a fák fiának,
Mienk a nyár, mienk a hold,
Anyánk a földre támad.
Kétféle vagy négy lábú, hó,
Csak erre őt, míg ébren,
Már nő a kör, reggelre majd
Hullák a fák tövében.
Ohé, ohé, csak körbe őt
Es többet el se járad,
Tamuz havában, halla hé,
Be jó a fák fiának!”

Futni, futni!
Elmaradnak mind a bokrok,
Mind a páfrány,
Már mögöttem
Holt bozót és
Messzi pálma
— csupa ellenség, kegyetlen,
irgalmatlan, bosszuálló —
szétszakadnak, elmerülnek,
elmaradnak, szerteválnak,
meghajolnak. Ő mikor lesz
Vége már az éjszakának?
Futni, futni — nem bírom már,
Még egy perc és összedőltem.

Es most — ó Isten, Isten, Isten!
ritkúl már a gyilkos erdő,
ritkúl minden vad bozót,
elmerül a rengeteggel.
S fenn a fák közt — élet, élet —
Feldereng a régi reggel.
Ingó bozót többé nem üldöz,
A földiken kék virradás van,
A fákra szól: megállj! S az erdő
Már meg se rezzen. Itt kidőlt a
[nagy futásban.]

De én fejem a testvér-földre tettem,
Palástomat koválygó szél dobálja.

Ajultan fekszem itt. Felettem
Kigyúl a reggel rubint-kupolája.

Szabolcsi Bence.

Szombathelyen, a múlt század közepén, különösen két
katholikus főpap járt elől jó példával a zsidók iránt való
jótékonykodásban. Az egyik Láki Károly apát volt, a
másik Kransich apát.

Winterberg Gyula emlékezete.

A Chevra Kadisa választmánya vasárnap délelőtt Adler Gyula elnöklésével gyűlésre ült össze, hogy le-
rójja kegyeletét elhunyt nagyérdemű elnöke, Winter-
berg Gyula iránt. Adler elnök megnyitójában kegye-
letes szavakban emlékezett meg Winterberg Gyuláról
és méltatta azokat az elévülhetetlen érdemeket, ame-
lyeket a Chevra Kadisa felvirágoztatása körül szerzett.
Munkásságának eredménye, hogy a pesti Chevra Ka-
disa a világ hasonló intézményeinek első sorába került.
Az a határtalan ragaszkodás, amellyel a megboldogult
az egyesület iránt viseltetett, végrendeletében is kifeje-
zésre jut.

Endrei Henrik dr. ügyész főtitkár jelentést tesz az
előljárásnak az elhunyt elnök emlékének megöröki-
tésére tett intézkedéseiről. Elhatározta az előljárást,
hogy harminc napon át gyászistentiszteleteket tartat
a dohány- és rombach-utcai, továbbá az Aggok házá-
ban lévő templomban, százezer koronás alapítványt
tesz, amelynek kamatait Winterberg Gyula halála-
napja évfordulóján a szegények között kiosztják és
megfestetik életnagyságu képét a tanácsterem számára.

A jelentéshez szót kért Székely Ferenc udvari ta-
nácsos, a hitközség elnöke, utána Eulenburg Salamon
udvari tanácsos méltatta a megboldogult Chevra-elnök
munkásságát. Nemes példáját szolgáltatta — ugymond
— az elhalt, mint lehet és kell a szenvedő emberiségen
segíteni. Mindazt a szívbéli érzést, amivel Isten meg-
áldotta, belevitte a zsidó intézményekbe. Emlékének
nem lehetünk eléggé hálásak, valamennyiünknek gon-
dolkodni kell rajta, miként lehetne az iránta érzett
kegyeletet még kifejezőbben leróni.

Endrei Henrik dr. főtitkár ismertette az elhunyt
végrendeletét, amely — mint azt az Egyenlőség meg-
írta — jelentős összeget juttat felekezeti célokra. A
nagyszámban beérkezett részvéttáviratok felolvasása
után a gyűlés véget ért.

Izsák nagyközség a borkereskedők bojkottja ellen.

A proletárdiktatura bukása után Kecskemét és kör-
nyéke egyike volt azoknak a vidékeknek, ahol — terv-
szerű propaganda után — vehemens erővel lángolt föl
az antiszemitizmus, a zsidóságot állítván oda vádlottul
a bolsevizmus minden borzalmáért. Azóta jó egy esz-
tendő eltelt és a jogbiztonság helyreállításának szüksé-
gét a társadalom egyre jobban átérzi. Ez a belátás
egyre jobban kifejezést nyer a vidék hangulatában s en-
nek a hangulatváltozásnak egyik dokumentuma az
alábbi hivatalos irat is, amely minden előzetes fölkérés
nélkül érkezett az illető testülethez, tehát spontán el-
határozásból fakadt.

Izsák nagyközség előljárási bizottságától.

Tek. Magyar Borbizományosok és Borügynökök
Országos Egyesületének

Budapest.

Van szerencsénk szíves tudomásulvétel és alkalmas
módon köztudomásra leendő hozatal végett értesíteni,
hogy a község Képviselőtestületének, valamint a Kis-
gazdapárt és az Ébredő Magyarok Egyesülete helyi cso-
portjának együttes értekezlete elhatározta, hogy az Izsá-
kon eddig megbénítva volt borkereskedelmet teljesen
szabaddá teszi.

Ezen cél elérése szempontjából ugyanezen értekezlet
egyhangú határozattal elhatározta azt, hogy a község-
ben minden borkereskedő, személyre való tekintet nél-
kül szabadon vásárolhat és ezen tevékenység akadályta-

lan gyakorolhatása végett a hivatkozott értekezlet vize-
tősegei, valamint a helybeli m. kir. csendőrség, sőt a já-
rás szolgabírája részéről is a tisztességes borkereskedők
ugy személyi, mint anyagi szempontból a legmesszebb-
menő garantált védelemben részesülnek.

Kelt Izsákon, 1920 szept. 8-án.

Az előljárást.

Posch Lipót s. k.,
főjegyző.

P. H.

Mezey Mihály s. k.,
bíró.

— Egyesül a budai hitközség a pestivel. Hosszu hó-
napok óta folynak a tárgyalások a budai hitközség
vezetőségével abban az irányban, hogy a budai hitköz-
ség csatlakozzék a pesti nagy hitközséghez. A csatla-
kozás révén az egyesült hitközségek feltétlenül nőnének
súlyban és tekintélyben és megteremtődnek a belső
fejlődés szélesebbkörű lehetősége is. A budai zsidó-
ságnak határozott érdeke, hogy a fuzió minél előbb
végbemenjen, hogy az a hatalmas lendületű hitélet,
amely Pesten tapasztalható, a budaiakra is áttérjen.
Budának és Pestnek 1873-ban történt egyesülését is
csak kisebb akadályok nehezítették meg és amikor eze-
ket legyőzték, a két város egyesülten gyors iramban
indult neki a fejlődésnek. Csak kisebb akadályok ne-
hezítik meg most a budapesti hitközség létrejöttét, de
miután a budai zsidóság fölismerte a fuzióból követ-
kezhető nagy előnyöket, remélhető, hogy a tárgyalások
hamarosan befejezéshez érnek és a budai hitközség
beleolvad a pestibe. A tárgyalásokkal kapcsolatosan
jegyezzük meg, hogy a budai hitközség elnöke, dr.
Barsi Dezső hónapok óta Triesztben tartózkodik.

Családi istentiszteletek.

A pesti izr. hitközség előljárási bizottsága az idei főünnep alkalmából az eddigi gyakorlattól eltérően magánosoknak nem adott pótimaházi engedélyt. Így történt aztán, hogy a templom nél-
kül maradt hittestvéreink lelki szükségletüket kielégítendő,
családonként a hitközség engedélyével a saját lakásukon tar-
tottak istentiszteleteket.

Ily családi istentisztelet volt Brust Béla lakásán is,
melyen a családhoz tartozók mélyszégyen áhítattal vettek részt
és végezték szent ünnepi imádságaikat. A méltó keretben le-
folyt istentiszteleti funkciókat teljesen megbízható funkcioná-
riusok végezték és gondoskodás történt arról is, hogy a tóra-
felolvasással kapcsolatosan szép összeg jusson jótékony célra,
melyből Guttman Mór, Bleier Ignác és Brust Béla,
akik az istentisztelet rendezésének fárasztó munkáját nagy
hozzaértéssel és szeretettel látták el, 4000 koronát juttat-
tak szegények gyámolítására a hitközség pénztárába.

Dr. Bernstein Béla új könyve.

A „Zsidó történet” kézikönyve után most napvilágot lát-
tott dr. Bernstein Bélának, a kiváló és tudós nyiregyházi fő-
rabbinak új munkája, a Zsidó Vallás tan. A zsidó etika és
rituálé hatalmas és meggyőző erejű összefoglalását adja, át-
tekinthető, világos beosztásban, lekötő és megragadó előadás-
ban, bőséges szemelvényekkel a régi zsidó irodalomból. A
zsidó naptár, az ünnepek részletes ismertetése, az ima módo-
zatai, a zsidó erkölcsi tan történeti tételei foglalják el a köz-
ponti helyet a tárgyalás rendjében. Kiterjeszkedik az írott
tan történeti áttekintésére, az istentisztelet kellékeire, az étke-
zés szabályaira és különösen a tíz ige erkölcsi tartalmának
alapos ismertetésére. A könyvet egy, a zsidó ifjúságnak aján-
lott szárnyaló prédikáció egészíti ki „Vallási lazaság és vallási
hűség” címen. A „Zsidó Vallást” minden zsidó hitközség
legmelegebb figyelmébe ajánljuk. Megrendelhető a szerzőnél.

HIREK.

— **Kürti József táblabíró halála.** Az Egyenlőség mult héten röviden megemlékezett már Kürti József táblabíró haláláról. A budapesti büntetőjárásbírósnak volt harminc esztendeig bírása a közismert, pártatlanságáról és éles judiciumáról híres Kürti József dr. Magas állásában is megmaradt jó zsidónak és bár nem egyszer kísértették meg, kitartott vallása mellett és családjában is megakadályozta, hogy közeli vagy távoli rokona megtagadja hitét. A Chevra kadisa a zsidóság büszkeségének disztrihelyet adományozott és Kürti most ott pihen egy sorban Grün József kuriai bíróval, Fayer Lászlóval és Braun Sándorral, A Nap néhai főszerkesztőjével. Halálát özvegye, fia, Kürti Pál dr., a Lészámítolóbank tisztviselője, leányai Lili és Olga gyászolják. Temetésén Hevesi Simon főrabbi mondott gyászbeszédet, Lazarus professzor pedig gyászdalokat énekelt. Kürti József dr.-ral a zsidóság egyik érdemes büszkeségét veszítette el.

— **Stiller Bertalanné meghalt.** Hosszu, kinos szenvedés után vasárnap meghalt dr. Stiller Bertalan udvari tanácsos, egyetemi tanár neje. Jótékonyága, városszerte ismert jószívűsége a nemes matrónt a legkülönb aszszonyok sorába állította. Fél évszázadnál hosszabb ideig nemcsak szerető hitvese volt nagynevű férjének, hanem támogatója munkájában, részese sikereinek és tudományos eredményeinek. Stiller Bertalanné a zsidó közéletben is előkelő szerepet vitt, a zsidó leányváháznak hosszú éveken keresztül buzgó előjárója volt. Halálát kiterjedt rokonságán kívül gyászolják mindazok, akik jótékonykodását élvezték és tisztelői és hódolói voltak a zsidó-kórház egykori nagynevű igazgató-főorvosának.

— **Lazarus Adolf főkantor,** „a kötelességtudás és a kötelességteljesítés mintaképe”. E szép szavakkal méltatta Lederer Sándor dr. elnökhelyettes, szertartási előjáró a Pesti Izr. Hitközség előjárósági ülésében Lazarus Adolf főkantor kiváló érdemeit és az előjáróság az oly nagy közbecsülésben álló főkantornak legmelegebb köszönetét és elismerését nyilvánította.

— **Tauber S. D. bjelovari kerületi főrabbi jubileuma.** Ritka szép jubileumot ünnepelt e napokban Tauber S. D. bjelovari főrabbi: egy és ugyanazon napon ünnepelte 80 éves születésének, 60 éves rabbi-felavatásának és 30 éves bjelovari főrabbi működésének évfordulóját. Az agg főrabbi, aki a horvátországi politikában is nagy szerepet játszott, és aki mindig nagy szeretetnek és köztisztviselőnek örvendett, jubileuma alkalmából minden oldalról rendkívüli kitüntetésekben részesült. Megjelentek nála hivatalosan a főispán, a polgármester, a parancsnokló tábornok és ezek kíséretében vonult a virágdiszes templomba, ahol az egész bjelovari kerület-beli hívei várták. A jubiláló főrabbi ünnepi beszédében a tölgy leveléhez hasonlította magát, amely mindvégig, míg le nem hull, épen, erősen marad helyén.

— **Hitélet a Zuglóban.** Az őszi ünnepek előtt avatták föl a Zuglóban az új zsidó templomot. Azóta fokozott intenzivitású a zuglóiak hitélete, amelyet Schmeltzer Izsák rabbi és a körzet vezetőférfiai irányítanak. Az ünnepek után megkezdődtek a Talmud Tóra-tanfolyamok, amelynek élén Fischer József elnök áll. A tanfolyamok vezetésére két Talmud Tóra-tanítót alkalmaznak. Az ifjúság számára Schmeltzer Izsák rabbi rendez istentiszteleteket és Wind Ferenc elnök, Fried Ignác pénztáros és Weinberger Ármán ellenőr megalakították a Salos szeudoth-egyesületet, amely minden szombat délután Tóra-előadásokat rendez.

— **Hymen.** Nádor Zsiga és Brunauer Juliska folyó hó 12-én Jászárokszálláson tartották esküvőjüket.

Czobor Imre, a „Turul” cipőgyár r. t. üzletvezetője, Szolnok, eljegyezte Lantos Károly leányát, Irmuskát, Szentestről. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Adományok.** E héten beérkezett hozzánk: Hadi-özvegyek és árvák részére: Feigelstock Viktor, Fertőszentmiklós 60 K, Hamburger Antal, Tiszasas 100 K. — Fiúárvaház részére: Özv. Tauber Jakabné 10 K, Grünwald Mihály 20 K, R. M., Tiszabездé 100 K. — Tet-szésszerinti kiosztásra: Scharf Jakab, Inke 20 K, Steiner Miklós, Mátyásföld 100 K. — Izr. vakok intézete részére: Vető Zsiga, Felcsut 100 K. — Magyar zsidó hadifoglyoknak: Hirn Antal, Csongrád 30 K. — Izr. Aggokháznak: Vető Zsiga, Felcsut 100 K. — Zsidó rokkant katonáknak: Vető Zsiga, Felcsut 100 K. — Szentföldi nyomorgóknak: Dr. Lemberger Ábrahám, Nyirbátor 133 K, Brüllné, Ujkigyós 30 K, Feigelstock Viktor, Fertőszentmiklós 60 K, dr. Lemberger Ábrahám, Nyirbátor 100 K. — Rechtschaffen Sámuel hátrahagyott családjának: Ágai Márton, K.-Félegyháza 100 K. — Zsidó gimnázium részére: Hermán Márkus, Lábod 1000 K, Klein Andor, Mátészalka 500 K. — Zsidó egyetem alapjára: Dr. Roth Jenő 1000 K, Klein Jónás, Isaszeg 20 K, dr. Szilágyi Jenő 50 K, Turi Sándor 20 K, Löwy Ilonka, Jánosháza és Gold Ernő, Sümeg, eljegyz. alkalmából 400 K, Hermán Márkus, Lábod 60 K, Grosz Lipót 50 K, Vető Zsiga, Felcsut 100 K, Klein Andor, Mátészalka, 500 K.

— **Virág Gyula balesete.** Virág Gyulát, az Egyenlőség kedvelt és a zsidó nagyközönség körében mindenütt népszerű igazgatóját, Újpesten súlyos baleset érte. Villamos alá került és Isten különös kegyének köszönhető, hogy lábfeje súlyos sérülése árán megmenekült. Az újpesti Grófi Károlyi-kórházban Sándor dr. főorvos mestéri kézzel operálta meg a beteget, ki most már — mint örömmel jelentjük — a gyógyulás útján van.

— **A hitközségi nagy kaszusz-bizottság e hó 7-én, csütörtökön tartotta, azonnal az ünnepek után, ülését.** Dr. Lederer Sándor elnökhelyettes, szertartási előjáró mindelekelett üdvözölte és bemutatta a bizottságnak Rosenberg Ármán kaszusz-rabbi, azon meggyőződésének adva kifejezést, hogy ezen új intézmény minden irányban meg fog felelni fontos céljának és a rabbiság támogatásával megvalósul azon törekvésünk, hogy a Pesti Izr. Hitközség nemcsak humanitárius intézményeiben, hanem kaszusz tekintetében is követendő mintául fog szolgálni. Hogy ezt elérjük, hogy ezt valóvá alkossuk, ez jelenti a kaszusz-rabbi és a kaszusz-bizottság nagy feladatát. A bizottság, amelynek alelnökei Fuchs Gyula és Weisz Márk templom-előjárók és előadója Rosenberg J. Lipót templomelőjáró, a hitközség egész területét ellenőrzési területekre osztotta fel és pedig az 5 körzet területét állandóan ellenőrzi 6—6 bizottsági tag, a központi területet pedig 20 tag. Ezen ellenőrzőbizottsági tagok állandóan vizsgálják első sorban a mézárszékeket, megállapítván, hogy immár 23 oly mézárszék van üzemben, amely kizárólag kóserhus kimérésével foglalkozik és ezen mézárszékek most fokozatosan baromfivágásra és kóser baromfi árusítására is berendeztetnek. Külön bizottságok ellenőrzik az ugynevezett „kóser” vendéglőket, valamint azon üzleteket, amelyek füstölt húsféléket árusítanak és ezek szabályozása is a legrövidebb idő alatt bekövetkezik, Fuchs Gyula alelnök vezetése alatt pedig azon albizottság működik, amely a kórházakat és egyéb intézményeket állandóan ellenőrzi a kaszusz parancsai tekintetében. A bizottság igen alaposan tárgyalta az összes kérdéseket és Feldmann Mózes rabbi és Rosenberg Ármán kaszusz-rabbi javaslatai alapján kimondotta, hogy a vágóhidon belső és külső vizsgálat, tehát teljes vizsgálat eszközöltetik, a mézárszékbe hozott húst pedig azonnal teljes mennyiségében erezve, tisztítják.

— **Alapítvány.** A páva-utcai templomban a nagy ünnepek alkalmából Reiner Arnold a körzet buzgó tagja 15 000 korona alapítványt adományozott a szülei emlékére.

FOG

korona 22 kar aranyból 1200 K helyett csak **600 K**
amerikai kaucsukban 200 K helyett csak **100 K**
tömés,
foghuzás,
5 évi jótállás.
WOLF JÓZSEF,
áll. vizsg. fogász, VII., Dob-u. 53.
Telefon: József 105—16. szám

— **Miniszteri rendelet a rabbik segélye ügyében.** Az Orsz. Rabbiegyesület elnöksége közli: „A Magyarországi Izraeliták Orsz. Irodája elnökségének előterjesztései és javaslatai alapján, a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Ur 98.880/920. II. szám alatt szeptember 16-án kelt és a rabbik segélye tárgyában a közigazgatási bizottságokhoz intézett rendeletét az Orsz. Rabbiegyesület elnöksége alábbiakban hozza az egyesület tagjainak és a magyar rabbiknak tudomására:

Az 1918. évi 6700/M. E. számú körrendelettel engedélyezett és az 1919. évi 3988/M. E. számú körrendelettel 1919. évi augusztus hó 1-től 1920. évi július hó 31-ig terjedő időre hatályában meghosszabbított és havi 400 K-ra emelt drágasági segélyek a lelkészkedő papság részére utólag kiutaltatván, ezen egy évi járandóságot a közigazgatási bizottság útján szándékozom kiutaltványozni. A szóbanlévő egy év tartamára engedélyezett havi 400 K, összesen 4800 K összegű drágasági segélyre igényjogosultak: 1. mindazon magasabb képesítésű izr. lelkészkedő lelkészek (anyakönyvvezető rabbik), kiknek egyházi forrásból eredő évi tiszta jövedelme a készpénzjövdelem 30%-ának leütésével a 7000 K-t, 2. mindazon kisebb képesítésű lelkészkedő lelkészek (anyakönyvvezető rabbik), kiknek egyházi forrásból eredő évi tiszta jövedelme a készpénz 30%-ának leütésével a 2200 K-t meg nem haladja. Megjegyzem azonban, hogy oly alkalmazottakat, kiknek javadalmához 50 kat. hold vagy annál nagyobb föld (szántóföld, rét, termő szőlő, irtás alá kerülő erdő) tartozik, e drágasági segélyben egyáltalán nem részesíthetem. E drágasági segély a szóbanlévő alkalmazottakat is csak azon hónapokra illeti meg, melynek első napján az illetők a jelenlegi demarkációs vonalon innen eső területeken tényleges szolgálatban állottak, feltéve, hogy az illető hónap első napján katonai állományba nem tartoztak. A rendelkezési állományba helyezett alkalmazottakat e drágasági segély szempontjából tényleges szolgálatban állottnak kell tekinteni. Az 1919. évi augusztus hó 1-e után alkalmazásba jutottaknak tehát a drágasági segély az alkalmazásbajutást követő hó elsejétől kezdve jár. Nem illeti meg a drágasági segély az illetmények élvezete nélkül szabadságolt, vagy állásuktól bármi oknál fogva felfüggesztett alkalmazottakat.

Az Orsz. Rabbiegyesület elnöksége fölkéri a lelkészkedő anyakönyvvezető rabbikat, hogy a közigazgatási bizottságokhoz beterjesztett hiteles adataik kimutatásának másolatát a Rabbiegyesület elnökségének is (Rákóczi-ut 17. I.) beküldeni sziveskedjenek.

— **Zsidó polgári leányiskola Miskolcon.** Győri Ödön, a miskolci hitközség volt elnöke, aki több emberbaráti intézményt teremtett meg adományaival, Jom-kipur napján zsidó polgári leányiskola céljaira 20.000 koronát adományozott. Ugyanő nemrég a város fővonalán menház céljára egy terjedelmes telket ajándékozott, melynek mai értéke 300.000 koronára tehető. A miskolci hitközségben mozgalom indult meg, hogy a zsidó leányiskolát, amelyre Győri Ödön adta az első adományt, felépíthessék.

— **Változás a bicskei hitközség elöljáróságában.** Fodor Frigyes, a bicskei hitközségi iskolaszék elnöke és pénztárosa az Észak-somogyi Közgazdasági Takarékpénztárhoz Tabra történt kinevezése folytán lemondott állásáról. Blau Lajos hitközségi elnök meleg szavakban méltatta Fodor munkásságát. Helyébe iskolaszéki elnöknek Braun Józsefet, pénztárossá Praeger Lajost választották meg.

— **Halálozás.** Büchler Klára dr. orvosnő, élete virágában, pályája kezdetén hirtelen meghalt. Vasárnap temették el a rákoskeresztúri temetőben. Az elhunytban dr. Büchler Lipót és felesége, született Barber Ida gyermeküket gyászolják.

— **Meghívás.** A francia kormány meghívta dr. Gotheil Richárdot, a newyorki Columbia-egyetem rendes tanárát, hogy vegyen részt a strassburgi egyetem szemita tanszékeinek megszervezésében. A Columbia-egyetem erre megadta a hírneves tanárnak a szükséges szabadságidőt.

Magyar zsidó muzsikusi diadala Afrikában.

Egy fiatal magyar zsidó muzsikusi fantasztikusan érdekes sikereiről számolhatunk be ezen a helyen. Kósa György, Kósa Vilmos fővárosi ügyvéd fia, ki már akadémiai tanulóéveiben feltűnt briliáns és gazdag invencióju zenekari kompozícióival, melyeket a filharmónikusok is játszottak, később pedig újszerű táncjátékaival (A fehér Pierrot, Pán, Phédra) aratott nagy sikereket. — Bartók Béla tanítványa — ez év március 22-én hosszabb koncert-köruttra indult Kanc János hegedűművésszel. Először Milanóban telepedtek meg, innen Firenzébe mentek, ahol 7 koncert-estén mutatkoztak be három hónapon át. Náron Kósa egyedül maradt Olaszországban. Nápolyba utazott, ahol három zongora-estélyen produkálta magát. Játékának frenetikus sikere volt. Nápolyban egyenesen tomboló demonstrációra került a sor, miután a közönséget az a különös meglepetés érte, hogy a hangversenyteremben rövidzárlat támadt; a vak sötétségben csak Kósa nem vészítette el fejét, hanem nyugodtan folytatta műsorát és félóráig, a fény kigyulladásáig mély homályban játszott a meglepett publikumnak. Itt ismerkedett meg a palermói opera igazgatójával, majd Tripolisz, az afrikai olasz gyarmat fővárosának hangverseny-direktorával, aki őt karmesteri és hangversenyrendezői minőségben egy évre lekötötte Tripolisznak. Kósa már két hónapja működik új afrikai állomáshelyén. Most került kezünkbe néhány róla szóló kritika az ottani olasz lapokból. Valamennyi exaltált elragadtatással ír róla. Az ifjú „maestro-compositore“, ki „a legifjabb nagymestere a zenének Itáliában“, s kiről azt írják, hogy „mint 14 éves csodagyermek egész Párist elragadta zenéjével“, most tartotta „első triumfális bevonulását városunkba“ ...

Katonaéletem leggazdagabb erkölcsi fundamentumokon nyugvó epizódja ...

Az Egyenlőség 1920 szeptember 18-i számában egy háborús történetet közöltünk. A történet Grünwald Jóska 11. (jászberényi) honvédönkéntesről szólt, aki egy családost, idősebb bajtársa helyett önként ment ki a frontra. A történet igaz történet volt s véletlenül kezébe került Garbai büd-szentmihályi keresztény tanító tiszthelyettes fiának, aki bajtársa volt Grünwald Jóskának. Garbai tiszthelyettes a novella kapcsán a következő levelet írta:

„Ez a történet katonaéletem legkedvesebb, egyszersmind azonban leggazdagabb erkölcsi fundamentumokon nyugvó epizódja. Felelevenednek előttem e történet alakjai, feltámadnak halottai, mert, sajnos, vannak olyanok is, akik számára a Recce nem vagyok én kapitány ... a piávei halálkórus sötét introdukciója volt. Jól esett, hogy a szerző a 10 szereplő közül engem is kiragadott, tudva azt, hogy e fekete háttérű történet, amelynek ékesbetűs bekezdése Grünwald Jóska szereplése, senkiben sem él olyan elevenen, mint bennem. A Piávé töltésén ismét összehozott a sors Grünwald Jóskával, aki — a démoni koncertben — kérdésemre ezt felelte:

— Boldog vagyok, hogy embertársamért Istennek tetsző dolgot cselekedhettem. Boldogságomba csak a szívem szól bele néha szemrehányóan, fájón s ezt susogja: anyám! édesanyám! ...

Garbai, tiszthelyettes.

Ki tud róla?

Fenyő Andor, a 65. közös gyalogezred hadnagya, a nagyezüst vitézségi érem tulajdonosa, 1916 június 6–10. között Bucacnál eltűnt. Aki tud róla, értesítve a feleségét, Fenyő Andornét, Budapest, VIII., Teleki-tér 3.

Crémieux, a zsidó miniszter.

Halálának ötvenedik évfordulója alkalmából.

Irta: Max Grunwald dr., bécsi rabbi.

1827 január 6.-tól 8.-ig egy zsidót védett Crémieux, aki megtagadta, hogy az esküt *more iudaico* a zsinagógában, rabbi jelenlétében letegye. Crémieux nagy beszéde során így szólt a bírákhoz:

— Uraim! Franciaország büszkesége, hogy elvve emelte a törvény előtt való egyenlőséget. De vajjon el lehet-e mondani, hogy Franciaországban a törvény előtt mindenki egyenlő, ha a zsidókat, azért, mert zsidók, úgy kezelik, mint szabadalmazott hamis tanukat? És kérdezem: adhat-e erőt és érvényt eskümnek egy pap jelenléte, ha lelkiismeretem, becsületérzésem, igazságszeretetem erre nem képes? Uraim! A zsidó eskü szégyene olyan polgárokat sujt, akik nem elégednek meg azzal, hogy — miként a spártaiak — eléjük állítsanak a legjobb polgárok, mintaképül, hanem, akiknek az a legfőbb törekvésük, hogy ők maguk legyenek legjobb polgárai az államnak.

Crémieux megnyerte a pert.

Néhány hónappal később egy másik törvényszék előtt kellett a barbár középkor e szégyenletes maradványa ellen sikra szállania. Crémieux ez alkalommal a bírák igazságszeretetére hivatkozott:

— A zsidók a harctereken derék franciákként küzdöttek — mondotta — és vérük hullásával segítették kivívni francia hazájuknak a diadalt. Ha háboruban harcolhattak a győzelemért, miért ne lehessen részük a békében Franciaország tündöklő vívmányainak élvezésében, miért ne részesedhessenek a felvilágosodás eredményeiben, amelyek még nagyobb diadalai a francia szellemnek, mint azok, amelyeket a harctéren aratott és arathat egy hadsereg? Megengedhető-e, hogy egy felekezet tagjai, egy olyan felekezetéi, amely a mi hitvallásunkon épült fel, belőle sarjadt, benne gyökeredzik, a törvény által erkölcsi szempontból magasabb rendűeknek nyilváníttassanak, mint amilyenek például mi vagyunk? Tizennyolc évszázadon át barbár módon bántak a zsidókkal. Vajjon az, hogy gyalázatosan bántak velünk, alacsonyrendűségünk mellett bizonyít-e? Mert gyötörtek, kínztak, üldöztek bennünket, ezért mi becselenebbek vagyunk, mint üldözőink, kinzóink, hóhéraink? Ha egykor hibáztak volna is a zsidók, az utolsó 36 esztendő alatt minden kétséget kizáróan bebizonyították, hogy bűneik és vétkeik csak következményei, függvényei annak az állapotnak, annak a rabszolgaságnak, amelyben sinylettek, amelyben őket üldözőik elnyomva tartották. Önök, uraim, a keresztények tették azzá a zsidókat, amik voltak, de azzá is önök tették, amik ők ma. Önök nem azok többé, akik századok előtt voltak, s mi sem vagyunk azok, akik egykor voltunk. Feltűnő és szemellátható az, ahogyan megváltoztunk. De ahogyan önök megváltoztak, az sem kevésbé szembeszökő. Önök tudatára ébredtek annak, hogy mi is emberek vagyunk, emberségesen kezdtek bánni velünk s mi jó polgárokká lettünk. Ne vádoljanak tehát bennünket. A vád, amelyet ellenünk emelnek, tulajdonképpen ítélet, amely az önök bűnösségét állapítja meg!

Ebben a perben Crémieux tovább ment egy lépéssel és kimutatta, hogy a törvényszéknek nincs is joga ahhoz, hogy egy zsidót egy, a rendestől eltérő formájú eskü letételére kényszerítsen. Rámutatott arra a körülményre, hogy ha egy rabbi nem ad engedelmet a zsidó eskünek a zsinagógában való letételéhez, a zsidó esküt a zsinagógában letenni nem lehet és a rabbit közigazgatási úton nem lehet felelősségre vonni tettéért.

Ez a pör is Crémieux diadalával végződött. Crémieux olyan sikert aratott, hogy ez után a pör után

Délfranciaországban egyszersmindenkorra megszüntették a zsidó eskü szégyenletes intézményét.

Keletfranciaországban és Elzászban azonban az eskü még tovább élt vagy husz esztendeig.

1842-ben a savernei (zaberni) törvényszék ismét arra kötelezett egy zsidót, hogy *more iudaico* esküdjék. Az esküt a zsinagógában, a rabbi s a békebíró jelenlétében kellett volna letennie. A békebíró a kitűzött napon meg is jelent, de csak a zsinagóga kapujáig jutott el. A kapu ugyanis zárva volt. A savernei rabbit: Izidort, akiből később Franciaország Főrabbija lett, perbe fogták. Izidor is Crémieuxot választotta védőjéül.

Crémieux beszédében felsorakoztatta mindazokat a zsidókat, akik az utolsó emberöltő alatt hazafias érdekeket szereztek Franciaországban, közöttük legelsősorban a legnagyobb francia tragikát: Rachelt. Rachel dicsőségére annál is inkább hivatkozhatott Crémieux, mert ő ennek a páratlan művésznőnek első kísérleteinél is jelen volt és ő tanította meg Rachelt a Marseillaise elszavalására, amellyel olyan emlékezetes hatást váltott ki a művésznő közönségéből.

A savernei törvényszék — megérzett a porosz szomszédság! — ugyanazt a kibuvót használta Izidor rabbi perében, mint 1827-ben a metzi tribunal: megállapította, hogy a per letárgyalására tulajdonképpen ő nem is illetékes. A savernei rabbi pöte csak 1846-ban nyert elintézt. Ekkor döntötte ugyanis el az ügyet a legfőbb semmitőszék, még pedig a rabbi javára. Ezzel a legutolsó megkülönböztetés is megszűnt Franciaországban a zsidó és nemzsidó polgárok között.

Ausztria ugyanennek az esztendőnek (1846) augusztus 18-ik napján követte Franciaország példáját, Poroszország azonban csak egy negyedszázad múlva. Ma már sehol sem létezik a zsidó eskü formulája.

Crémieux 1830-ban a legfőbb semmitőszék bírása lett, de csak hét esztendőt töltött ebben a magas méltóságban: 1837-ben a birói talárt az ügyvéddel cserélte fel.

1842-ben megválasztották képviselőnek.

Első cselekedeteinek egyike a francia rabbik anyagi helyzetének megjavítása volt. 1831-ben törvény mondotta ki, hogy az állam köteles hozzájárulni a rabbik eltartásához. Crémieux azonban ez nem elégítette ki. Amikor igazságügyminiszter lett, azt követelte, hogy az állam szubvenciója emeltessék fel a hatszorosára. Beszéde, melyet ebben az ügyben tartott, finom és derűs.

— A rabbik — mondotta — komolyan vették a Biblia szavait, azt t. i., hogy nem jó az embernek egyedül lennie. Családjuk van s gyermekeikről s feleségükről kell gondoskodniok. Jövő esztendőre tehát ismét, újabb 100 frank fizetésemelést fogok kérni minden egyes rabbi számára és 1852-ben, ha netalán nem lenne már részem abban a megtiszteltetésben, hogy a kamara tagjává választanak meg, meg fogom kérni Lopez Dupec barátomat arra, hogy ezt az indítványt itt előterjesztse, vagy őt, vagy a pénzügyminiszter urat!

Ennek a finom iróniának a megítéléséhez tudni kell, hogy Dupec maga is zsidó volt, de még egyetlen egyszer sem szólalt fel a kamarában, ami viszont a pénzügyminisztert illeti: Achille Fould szintén zsidó volt, de gondosan óvakodott mindig attól, hogy valamilyen zsidó ügynek keljen a nyilvánosság előtt a pártjára.

Ezen a Fouldon éppen olyan kevéssé lehetett észrevenni azt, hogy zsidó, mint ahogyan nem lehetett megállapítani róla azt, a kitérése után, hogy keresztény. Amikor meghalt, III. Napoleon Franciaország főrabbi-ját szólította fel arra, hogy sirja felett emlékbeszédet tartson, annyira csendesen történt az áttérése a katolikus hitre, hogy császársja nem is szerzett róla tudomást.

Crémieux szatirikus megjegyzése a kabinet s a ka-

mara két zsidó tagjára általános derűtséget keltett: indítványát elfogadták.

Franciaország szabadelvű magatartása a zsidókérésben egymagában állott egész Európában. Sehol, még Angliában sem fogadták el ebben az időpontban a zsidók emancipációjáról szóló törvényjavaslatot. S a francia zsidók, külföldi utjaikon érezték is ennek a hatását.

1835-ben egy zsidó kereskedő telepedett meg Svájc Basel nevű kantonjában, de kiutasították: Baselben nem volt szabad zsidónak letelepednie. Franciaország az eset hírére tüstént a legerélyesebb represszáliákat alkalmazta Svájccal szemben: megszakított vele minden politikai összeköttetést. Crémieux ebben az időben a középponti consistorium alelnöke volt és mint ilyen, Franciaország zsidósága nevében ő mondott köszönetet egy küldöttség élén Lajos Fülöp királynak energikus közbelépéseért és hangsúlyozta, hogy milyen nagy jelentősége van annak a példának, amelyet a zsidókkal való bánásmódot illetően Franciaország, a francia kormány ad a világnak.

Crémieux beszédére Lajos Fülöp így felelt:

— Boldog vagyok, hogy eljárásommal példát adhatok a többi nemzeteknek és tiszta szívemből kívánom, hogy minden nemzet, a saját érdekében, a legsürgősebben vigye keresztül a zsidók emancipációját!

Élet a gheztóban.

Irta: Weisz Miksa dr.

Az otthon.

Ha az élet sok mindennel adósa is maradt a zsidónak, ha külső viszontagságok és megaláztatások meg is keserítették mindennapi életét, megnyugvás szállta meg lelkét, ha otthonába menekülhetett, ahol megértő hitves és engedelmes gyermekcsereg tisztelettel és szeretettel vette körül. «Hitvesed, mint gyümölcstermő szőlőtő házad belsejében; gyermekeid mint olajcsemeték asztalod körül. Ime így áldatik meg a férfiu, az istenfélő». (Zsolt. 129., 3. 4.) A zsoltárártó e hangulatos képe szolgált ideál gyanánt a zsidó embernek a viharos időkben is, midőn csak guny és megvetés volt osztályrésze. A ráerőszakolt sárga folt és csucos süveg csak a ghetto utcáján kívüli tereken tették a zsidót nevetséges figurává, torzképpé; lakásán belül ember volt a szó legnemesebb értelmében.

A szemérmetesség szent felhője vette körül a házastársakat és a vallásos érzület szentsége még az életösztönök megnyilatkozásait is átszellemítette. A minnesängerek szerelmi ömlengéseit a zsidó emberek nem ismerték, zengő versekben alig alig énekelték meg a hitvesi hűséget a zsidó házakban. De hódolatát bemutatta a férj hitvesének péntek esténként, ha hazajött Isten házából, azzal a régi énekkel, mely az erényes nőt dicsőíti a bibliában. A példabeszédek könyvének utolsó fejezetét recitálta az ünnepi asztalnál a családfő, mely bensőségebben minden szerelmi versnél megénekli az Ése sz Chájil erényét. Az irás szavaival bókol hitvesének a nyugalomnap beálltával, ki a hétnek fáradságos gondjait hűségesen megosztotta vele.

Száját bölcsességgel nyitja meg,
Kedves lanítás van nyetvén.
Vigyáz a háznépe dolgára,
A restség kenyerét nem eszi.
Felkelnek ezért fiai és dicsőítik,
Az ő férje, és dicséri őt:
Sok nő munkálkodott serénységgel,
de te felülmulod mindazokat.
Csalárd a kedvesség, ünes dolog a szépség,
Istenfélő nő, az szerezh dicséretet magának!

Minden szerelmi dalnál ékeesebben szólt a nőnek ez az apotheosisa. Ezért segítőtársa maradt férjének, biztató csillaga, ki világított neki a köznapi kínódások sötét éjszakáján. Es amint a talmud beszéli, hogy a bölcs Joszé hitvesét mindig «házának» nevezte, úgy a ghetto zsidó is mindig tisztelettel emlékezett meg Haus-Vraujáról. Egy jámbor rabbi Jákob Möllinhez intézett levelében azt írja, hogy az asztalhoz, melyen állandóan tanul, hozzátoldotta azt a deszkát, melyen Jutta feleségének holtestét megmosták. Rajongó szeretetről tesz tanuságot ez a tény, mellyel a rabbi adózik hitvese emlékének.

A zsidó családi élet tisztasága és meghittsége eredményezte már a legrégebb időben az egynejséget, a monogámiát. Ez volt az ideális állapot. A Talmud csaknem egész családjoga a monogámián alapul. Nem tesz a talmud egy helyen sem említést rabbiról, ki többnejségben élt volna. Etikájának egész rendszere az egynejséget veszi kiindulási pont gyanánt. Aki szereti nejét mint önmagát és aki jobban tiszteli önmagánál... róla mondja az Irás: Nyugodt lehetsz afelől, hogy békesség van sátradbán. (Sebamot 62. b.) R. Chelba mondja: mindig ügyeljen az ember felesége tiszteletére, mert csak felesége munkája folytán lakozik az áldás házában... (B. Mec. 59. a.) «Ki a gazdag? kérde r. Akiba, kinek hitvese erényekben gazdag. (Sab. 25. b.) Engesztelési napon a főpap — a misna szerint — nejeért is bűnbocsánatot eszközölt. Főlöszlegesen tartották a misna bölcsei, hogy jomkippur előtt más asszonyt is jelöljön ki magának hitves gyanánt, ki felesége legyen arra az esetre, hogyha tényleges hitvese meghalna és így az engesztelés műve nem lehetne teljes. Mind-ezen körülmények világosan mutatják, hogy a talmud a monogámia alapján áll. A Babyloniában élő gaonok egyik responsuma szerint csak az esetben vehet el valaki még egy asszonyt, ha felesége ezt megengedi, de felesége legkisebb ellenszegülése elegendő arra, hogy válókeresetet eszközöljön ki számára. (Müller: Einleitung in die Responsen. 282. v. 2804.) Nyílt ajtókat döngött tulajdonképpen Rabbi Gerson, ki a száműzöttség fényének neveztek, (960—1028), midőn az európai zsidók számára kiközösítés terhe alatt megtiltotta a többnejséget.

Az alázat könyvéből.

Ó, testvéreim, én már elfeledtem,
hogy kiválasztott vér csorog eremben.

Hogy szent a lábnym, mely árván, sután
marad a sárban a sarum után.

Már elfeledtem áldást s minden átkot
s a sors kötelét, mely szorosan átfog.

A nagyapámnak s apámnak nevét;
már csupán az alázat, ami véd.

Kalapomat fölteszem és lerántom,
nincs ellenségem és nincsen barátom.

Nem hoznak lázba nyarak és fagyok,
Már azt se tudom, hogy költő vagyok.

Ha dal szűrődik hozzám valahonnan,
szivem sajog s megmozdul még a tollam;

De fájnak már a rimek, ritmusok:
az ajkam tompa igéket susog.

Somlyó Zoltán.

A zsidó diáklányokhoz.

(Felhívás a magyar zsidó főiskolai hallgatónőkhöz!)

Irtá: óbudai Freudiger Irén,

a Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Orsz. Szövetsége
női bizottságának elnöke.

Jól tudjátok, kedves társaim, mit jelent számunkra, nők, főleg pedig zsidó nők számára a megszavazott numerus clausus, jól tudjátok, hogy igen sokunk előtt bezárulnak a tudomány hajlékainak eddig tárt kapui, jól tudjátok, hogy tennünk kell valamit s ha másképp nem lehet, talán más pályákon kell jövőnk boldogulásunkat keresnünk, jól tudjátok, hogy itt a végső óra, amikor egységesen kell határoznunk a magunk jövőnk sorsa felől, miért késlekedtek, miért várakoztok hát?!

Szövetségünknek sikerült buzgó munka után egy táborba egyesíteni a magyar zsidó főiskolai hallgató-ságot; eddig, míg a körülmények így kívánták, együttesen intéztük mindkét nemű tagjaink ügyét, most azonban, bár az egységes munka ezután sem fog megszűnni, szükségessé vált, hogy mi nők a szövetségen belül külön is tömörüljünk. Szükségessé vált pedig azért, mert speciális, külön érdekeink megkívánják, mert egyes lényegbevágó kérdésekben magunk külön megfelelőbben tudunk eljárni.

Szükséges tehát, hogy most minél többen, minél löbb érdeklődéssel forduljunk saját égető problémáink megoldásának kérdése felé, szükséges, hogy a jövőre nézve egységes, de azért egyénenként is megfelelő programban állapodjunk meg.

Addig is, amíg egy együttes megbeszélés kapcsán megállapítjuk ezt, hallgassátok meg a szövetségnek ez-irányu, eddig még csak nagyjában elképzelt tervezetét:

1. Az érettségizett diáklányoknak a numerus clausus által nem érintett, főleg praktikus, kézügyességet igénylő, esetleg speciális tudományos pályákra való terelése és kiképzése addig is, amíg a viszonyok eredeti terveik végrehajtását megengedik majd.

2. A nyelvtudás képzése, aminek szükségessége ma sokszorozottan igazolt. A XX. század minden művelt és a világban elhelyezkedni óhajtó emberének legalább egy idegen európai nyelvet kell beszélnie, azt szóban és írásban tökéletesen birnia, mert a nyelvtudás olykor biztosabb, nagyobb kincs minden más tudománynál. Célunk tehát nyelvkurzusok létesítése, ahol a neki megfelelő nyelvet mindenki díjmentesen elsajátíthatja.

3. Mindazon társunk támogatása, akiknek az általános diák-gondokon kívül még a kenyérgondokkal is küzödniük kell. Ezt a támogatást szövetségünk eddig is — töle telhetőleg — keresztülvitte, de természetes, hogy sokkal nyiltabb őszinteséggel fordulnak majd kéréseikkel hozzánk nőkhöz a nők, ügyük elintézését kevesebb szégyenkezéssel bizzák majd nőtársaikra.

4. A művészetek minden ágának a lehetőségig való alapos művelése, nemcsak szórakozás és kedvtelés szempontjából, hanem esetleges kenyérkereseti alappá való képzés nézőpontjából is.

5. Végül, de nem utolsó sorban, a társasélet, az egyesületi, komolyabban szórakoztató életnek a nők bevonásával való fellendítése. Mi nők, természetünknek fogva is, predesztinálva vagyunk arra, hogy az otthon melegségét vigyük be mindenüvé, a mi feladatunk kell, hogy legyen összejöveteleink helyének, baráti körünknek otthonosá, kedvessé, meleggé varázsolása.

Leányok, magyar zsidó főiskolai hallgatónők!

Barátsággal és szeretettel köszöntlek. Várlak benneket.

Magyar zsidó katonák a világháboruban.

(Az Egyenlőség hadiarchivumának újabb adatai.)

— 32092. Kanitz Samu (szül. 1876-ban Tápiógyörgyén), népfölkelő a 29. népf. gy. e-ben, 9 hónapig volt a szerbiai fronton, tüdővérzést kapott. *Rokkant.* — 32093. Deutsch Ödön (szül. 1874-ben Abonyban), szakaszvezető a 36. gy. e-ben, a román fronton szolgált 1915-től 1919-ig. — 32094. Kohn Márton (szül. 1894-ben Temesvárott), honvéd az 1. honv. gy. e-ben, 36 hónapig volt a különböző frontokon. *Megsebesült. Rokkant. Kitüntetései:* Károly csapatkereszt és bronz vitézségi érem. — 32095. Kovács József (szül. 1891-ben Temesvárott), tüzmosten volt a 40. tüzérezredben, szolgált a szerb, orosz, olasz, francia és angol fronton, *egy ízben megsebesült. Kitüntetései:* sebesülési érem, bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt, II. oszt. ezüst vitézségi érem, I. oszt. ezüst vitézségi érem és legfelsőbb elismerés. — 32096. Kovács Géza (szül. 1896-ban Budapesten), 1. honv. gy. e-beli honvéd, 54 hónapig szolgált az összes frontokon, *két ízben sebesült. Kitüntetései:* Károly-csapatkereszt, bronz vitézségi érem, II. oszt. ezüst vitézségi érem, I. oszt. ezüst vitézségi érem. — 32097. Roth Zsigmond (szül. 1873-ban Girincsen, Zemplénm.), 10. honv. gy. e-beli honvéd, egy évet, töltött az orosz fronton, ahol tüdőbajt kapott. — 32098. Klein Antal (szül. Szilágy-somlyón 1882-ben), gyalogos az 51. gy. e-ben, egy évig szolgált az orosz fronton. *Rokkant. Kitüntetései:* bronz vitézségi érem, Károly-csapatkereszt, II. oszt. ezüst vitézségi érem. — 32099. Singer Lipót (szül. 1884-ben Budapesten), őrvezető az 1. honv. gy. e-ben, 44 hónapot töltött az orosz, olasz és román fronton, *egyszer sebesült. Kitüntetései:* sebesülési érem, Károly-csapatkereszt, bronz vitézségi érem *két ízben.* — 32100. Izsdák Lipót (szül. 1870-ben Budapesten), szakaszvezető a 25. vadászezredben, Przemyslnél *három ízben megsebesült. Kitüntetései:* koronás ezüst érdemkereszt. — 32101. Förstner Imre (szül. 1896-ban Ógyallán), gyalogos a 14. gy. e-ben, Volhyniában *elesett.* — 32102. Förstner Sándor (szül. 1892-ben Budapesten), honvéd az 1. honv. gy. e-ben, Bukovinában *orosz fogságba esett.* — 32103. Szeidler Tivadar (szül. 1896-ban Rákosszentmihályon), honvéd az 1. honv. gy. e-ben, az olasz és orosz fronton szolgált, 1916. júl. 11-én Niznovnál *elesett.* — 32104. Fürst Béla (szül. 1892-ben Budapesten), gyalogos a 32. gy. e-ben, két évet töltött az olasz fronton. — 32105. Redlich János máv. mozdonyvezető (szül. 1896-ban), négy évig szolgált a 68. gy. e-ben mint forgalmi alkalmazott. — 32106. Salamon Márton (szül. 1889-ben Mezőcsáton), gyalogos a 34. gy. e-ben, 20 hónapot töltött az olasz és orosz frontokon. Bronz vitézségi éremmel *kitüntetve.* — 32107. Grad Armin (szül. 1876-ban Budapesten), honvéd az 1. honv. gy. e-ben, az orosz fronton *mindkét szemvilágát elvesztette és súlyos idegbajt kapott.* — 32108. Waldner Jakab (szül. 1877-ben Budapesten), szakaszvezető az 1. vonatosztálynál, minden fronton szolgált, *tüdőbeteg lett.* — 32109. Weisz Miklós (szül. 1886-ban Nagybátonyban), hadapród a 6. közös gy. e-ben, a szerb, orosz, olasz frontokon szolgált. *Egyszer sebesült. Kitüntetései:* bronz vitézségi érem, sebesülési érem, Károly-csapatkereszt. — 32110. Roth Lajos (szül. 1868-ban Zádorfaluban), szakaszvezető a 2. és a 25. közös gy. e-ben, 17 hónapig küzdött az arcélen. — 32111. Österreicher Vilmos (szül. 1870-ben Tüskeváron), a 11. vadászászlóaljban szakaszvezető volt 1916 május 29-től 1918 október 1-ig, amikor mint beteg elbocsátott. — 32112. Deheberg Ernő (szül. 1892-ben Ujvidéken), káplár a 6. közös gy. e-ben, 36 hónapig szolgált a szerb, orosz és olasz fronton. *Megsebesült. Rokkant. Kitüntetései:* bronz vitézségi érem, II. oszt. ezüst vitézségi érem. — 32113. Schwartz Antal (szül. 1876-ban Nagykikindán), 1. honv. gy. e-beli, majd 29. gy. e-beli szakaszvezető, 49 hónapig volt katoná, ebből az olasz fronton szolgált 4 hónapig. *Rokkant.* — 32114. Seidler Simon (szül. 1871-ben Magyarbélén), 32. közös gy. e-beli gyalogos, 26 hónapig a hadtápnál teljesített szolgálatot. — 32115. Kulnyi Ernő (szül. 1881-ben Pécsváradon), 6. honv. gy. e-beli őrmester, 15 hónapig volt az orosz fronton, ott *vérhasba esett. Károly-csapatkereszt. Rokkant.* — 32116. Weiss Dávid (szül. 1893-ban Rákosszentmihályon), 32. közös gy. e-beli gyalogos, 19 hónapig szolgált az orosz fronton. *Egyszer sebesült. Rokkant.*

Közgazdaság.

Az Angol-Magyar Bank Rt. igazgatósága közli, hogy október 23-ára rendkívüli közgyűlést hívott össze a Magyar Földbirtokbankkal leendő egyesülés kimondása céljából. A fúzió, illetve részvénykicserélés módjait tekintetében a rendkívüli közgyűlés fog határozni.

NAPTÁR

Vasárnap okt. 17. Chesván 5, hétfő 6, kedd 7, szerda 8, csüt. 9, péntek 10, szombat 11. — Heti szidra: Lech-lecho. (M. I. 12—17. f.) — Háftoro: Lomo tómar Jáákóv (Jezs. 40 f. 27. v.—41. f. 16. v.). — Szombat bejövetele: 4 ó. 55 p.; kimentele: 5 ó. 35 p.

PÁLYÁZATOK.

A zuglói templomegyesületnél egy jó előimádkozói állás azonnal betöltendő. Pályázótól megkívántatik, hogy baromfivágó és bal kőre legyen, valamint a talmudtóra-oktatásban is jártas legyen; lakás hiánya miatt nőtlen is pályázhat, azonban megfelelő kaboló megkívántatik; fizetés megegyezés szerint. Pályázatok intézendők: Fischer József elnök címére, Budapest, VII. ker., Telep-u. 4.

A Pesti Izr. Nőegylet keres leányárvaháza számára németül is beszélő izr. nevelőnőt, aki a gyermekek felügyeletét vállalná. Ajánlatok a Pesti Izr. Leányárvaházba, VII. Jókai-utca 5. sz. alá küldendők.

A kunszentmiklósi izr. hitk. egy nőtlen vagy családtaglan kántor-metszői állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkívántatik, hogy 3 orth. kabolóval birjon, magyar honos, erkölcsi és politikai tekintetben kifogástalan előéletű legyen. Fizetés: megegyezés szerint, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek. Az állás azonnal elfoglalható, de csak a meghívott utiköltsége térítettik meg. Kunszentmiklós, 1920 október 1. Schwarcz Lipót, hitk. elnök. Wohl Sámuel, hitk. jegyző.

A szabadszállási aut. orth. izr. hitközségnél a metszői és előimádkozói állás azonnal betöltendő. Javadalmazás: Természetbeni lakáson kívül évi kettőezer K törzsfizetés, a családi állapotnak megfelelő drágasági pótlék és a szokásos mellékjövedelem. Pályázati feltételek: Magyar honosság, szigorúan valláserkölcös életmód, három elismert orth. rabbtól nyert képesítés, feltétlenül kellemes előimádkozói és balkoré-képesség, 40 éven aluli életkor. Mohel előnyben. Utiköltségek csak a meghívottaknak térítettnek meg. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől számított 14 nap. Szabadszállás, 1920 okt. 3. Böhm Jakab, hitk. elnök.

APRÓ HIRDETÉSEK.

A hirdetésekre vonatkozó mindennemű levelezés és pénzküldemény kizárólag a hirdetési osztályhoz VII., Kertész-utca 6. szám küldendő. Jelliges levelekhez portó melléklendő.

Kisasszony, intelligens, izr., magyar-német, kerestetik két gyermekhez. Zongorázók előnyben. Schlesinger vendéglős, Budapest, V., Vilmos császár-ut 19.

Tanító, okl., izr., nőtlen, vagy tanítónő kerestetik engedélyezett magán elemi iskola vezetésére, esetleg átadására. Javadalmazás megegyezés szerint és lakás. Sürgős megkereséseket kér özv. Feldmár Jenőné, Ózd, Borsod megye.

Szücsmunkát, rendelést, alakítást vállal Haiduska szücs, Kossuth Lajos-utca 15., III. 2. Lift.

Tanítót (okl., zsidó) keresünk a jövő tanévre öt elemi iskolás részére. Fizetés 3000 kor., élelmezés és lakás. Ajánlatokat kér Hirsch Lajos, Endrőd, Békés m.

Inasnak felvétetik jó házból való két fiu. Koch József nagykereskedő, Budapest, Hajó-u. 8—10.

Örökre fogadna magános nőt és egy 10—14 éves leányt Weisz igazgató, Erzsébet-körut 2.

Házitanítót keresek négy középiskolai alsóosztályu magántanuló gyermekhez, koszt, lakás és fizetéssel. Ajánlatokat Brust Lipót, Csákvár, Fejér megye.

Izraelita kisasszony kerestetik két polgárista leány tanítására. Akácfa-utca 43., III. 16.

Házasság. Vidéki, 24 éves, önálló uriszabó, ruhakereskedő, házasság céljából megismerkedne hozzá illő leánnyal, kinek némi hozománya van. „Boldogok leszünk” jeligére hirdetési osztályhoz.

Benősülne gazdaságba jobb családbeli, 34 éves, komoly gazdász, szülei jómódúak. Levelek „Boldog élet 118” jeligére hirdetési osztályhoz.

Fiatal hivatalnoknő délutánra ajánlkozik 6 éves gyermek mellé. „Megbízható 128” kiadóhivatalba.

Mindenesleány felvétetik, Krausz Vilmos, Szentlászló-utca 57.

Egy szoba- és konyha-használatot takarítás, házvezetés, esetleg megfelelő házbér ellenében keres intelligens izr. özvegy asszony. Közvetítők díjaztatnak. Megkeresések „Sürgős 126” jeligére hirdetési osztályunkhoz kéretnek.

Házasság. Fővárosi kereskedő nőül adná szép leányát helybeli kereskedőnek. Levelek „200.000” jelige alatt a hirdetési osztályhoz kéretnek.

Benősülne rokonom, ki 33 éves, érettségizett, feltétlenül tisztességes, előkelő családból származik, telefonnal, irodával rendelkezik, reprezentáló megjelenésű, egészséges, igen agilis, csendes, megértőlelkű kereskedő. Keresi 22—27 éves, fess alaku (nem molett), határozottan megértő, egyenes lelkületű, lelki intelligenciával rendelkező leányát okvetlenül előkelő budapesti (nagykereskedő, gyáros) családnak. Teljes című leveleket „Titoktartás becsületszó” jeligével a hirdetési osztályhoz.

Okl. tanítónőt keresek azonnali belépésre, II-ik polgárista leányunk és I-ső realista fiunk oktatására. Zongora és német megkívántatik. Ajánlatok, fizetési igényekkel, Markovits Miksa hérlő, Aba, Fejér m. címre.

Izr. műegyetemi hallgató középiskolai tanulók tanítását vállalja. Telefon: 79—41. (*)

Két menekült urileány, kik a háztartás minden ágában, valamint a varrásban is jártasak, elmennének előkelő, jóérzésű uri családhoz, hol családtagokul tekintetnénk. Szíves ajánlatok a kiadóba intézendők. (*)

Négy gyermekem mellé keresek vallásos, izr. német és magyar ajku kisasszonyt, ki a házi teendőkben is jártas. Varrni tudók előnyben részesülnek. Arcképes ajánlatokban a fizetési feltételek is megjelölendők. Weinberger Farkas, Debrecen, Halköz 4. sz.

Hébert és középiskolai tantárgyakat lakásért vagy el látásért tanít orvostanhallgató. Sussmann, Király-u. 14.

Beteg, munkaképtelen ember, kinek családja a legnagyobb nyomorban és nélkülözések között synylódik, a jószívű emberekhez könyöradományokért esedezik. Cím: Grünbaum Izsák, Orczy-ut 8. (*)

Fiatal zsidó orvos, ki önhibáján kívül, a mai helyzet következtében kénytelen magánpraxist kezdeni, két szobának átengedését (esetleg csak délutáni órákra) kéri. A fővárosi zsidó köröket kéri, legyenek ebben segítségére. Szíves ajánlatokat kér IX., Mester-u. 51., V. em. 6. szám alá. (*)

SZÖRMEKABÁTOK nagy választékban **MORVAI**
szücsnél Budapest, IV., Kigyo-utca 4-6.

Jutazsákokat és papírfonalu zsákokat kipróbált minőségben ajánlok, minden célra, azonnali szállításra.
NAGEL ADOLF
Budapest, V., Arany János-utca 10.
Gyárak: V., Balaton-utca 18. — VII., Bulcsu-utca 9.
Telefon: 35—92, 104—10, 164—00, 112—79, 80—82. Fiókok: BUDAPEST, FIUME, ZÁGRÁB, TRIEST, WIEN.
Kölcsönzsákok, kölcsönponyvák.